

Ruokaviraston raportti

Rehuvalvonnan raportti 2022

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Päiväys:	17.4.2023
Asianumero:	1926/00.01.02.00.01/2023
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Elintarvikeketju, Elintarviketurvallisuusosasto, Rehujaosto
Hyväksyjä:	Tiina Lapveteläinen
Laatija/laatijat:	Ruokaviraston rehujaosto
Lisätietoja:	

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	3
2 REHUALAN TOIMIJOIDEN JA REHUIEN VALMISTUKSEN MÄÄRÄT	4
2.1 Rehualan toimijat	4
2.2 Rehujen valmistus	4
3 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN, SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	5
3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta).....	5
3.1.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	5
3.1.2 Säännöstenmukaisuus	7
3.1.3 Korjaavat toimenpiteet.....	8
3.2. Rehualan toimijat	9
3.2.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	9
3.2.2 Säännöstenmukaisuus	12
3.2.3 Korjaavat toimenpiteet.....	15
3.3 Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti)	16
3.3.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen	16
3.3.2 Säännöstenmukaisuus	22
3.3.2.1 Mikrobiologisten vaarojen esiintyminen.....	27
3.3.2.2 Kielletty eläinvalkuainen.....	28
3.3.2.3 Kasvipörsäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset.....	28
3.3.2.4 Kemiaaliset haitalliset ja kielletyt aineet	28
3.3.2.5 Rehujen muuntogeenisyyden valvonta	30
3.3.2.6 Elintarvikkeita ja rehuja koskeva, eurooppalainen nopea hälytysjärjestelmä (RASFF) ja hallinnollista avunantoa koskeva järjestelmä (AAC).....	30
3.3.3 Korjaavat toimenpiteet.....	30
4 SÄÄNNÖSTENMUKAISUUDEN VARMISTAMINEN	31
4.1 Toimijoiden säännösten tuntemus	31
4.2 Valvontakäytännöt	32
5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	32
5.1. Komission suorittamat auditoinnit.....	32
5.2 Muut auditoinnit	33
5.3 Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet	33
5.4 Asiakaspalautteet.....	33
6 VALVONNAN RESURSSIT	34
7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN	36

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Rehualvonnin strategisena vaikuttavuustavoitteena on varmistaa, että markkinoille saatettujen rehujen koostumus vastaa tuotteista annettuja tietoja ja että ne ovat hyvälaatuisia, turvallisia ja käyttötarkoitukseensa sopivia koko Suomen alueella. Rehuja valvotaan kaikissa rehujen tuotanto-, valmistus- ja jakeluvaiheissa. Tavoitteena on, että vaatimukset täyttävien rehunäytteiden osuus on 99 % ja että salmonellaa ei esiinny markkinoille saatetuissa elintarviketuotantoeläinten rehuissa. Molemmat tavoitteet saavutettiin. Vaatimukset täyttävillä rehunäytteillä tarkoitetaan tässä rehuissa esiintyvien haitallisten ja kiellettyjen aineiden sekä eliöiden esiintymistä suhteessa em. rehuista tehtyihin haitallisten ja kiellettyjen aineiden ja eliöiden analyysiin.

Näytteenotto ja näytteistä tehtävät analyysit kohdennetaan riskiperusteisesti. Tavoitteena on varmistua, että erityisesti ne rehut, jotka saattavat sisältää haitallisia tai kiellettyjä aineita, jäävät valvonnan haaviin mahdollisimman suurella todennäköisyydellä ja valvonta on vaikuttavaa. Rehunäytteiden valvontatulosten perusteella arvioiden Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut rehut täyttävät edelleen suurelta osin rehulainsäädännössä rehujen turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset. Nettikauppaa valvotaan sekä osana muuta toimijoiden valvontaa että omana kokonaisuutena. Ruokavirasto ei todennut rehuperäisiä eläinten salmonellatartuntoja tai elintarvikkeiden saastumisia. Salmonellaa todettiin rehujen tuontierissä kuten aikaisempina vuosina.

Tarkastusten perusteella rehualan toimijat noudattavat rehulainsäädännön vaatimuksia yleisesti ottaen hyvin, mutta puutteitakin löytyy. Määrällisesti todettiin eniten lieviä, luokan kolme puutteita. Tehdyistä tarkastuksista seitsemässä todettiin, että toimenpiteitä ei edellytetä. Toimijoiden omaa valvontaa liittyvät HACCP-järjestelmät ovat enimmäkseen toimivia, vaikka puutteita tarkastuksilla löytyikin. Tarkastuksilla kiinnitettiin huomiota etenkin vaarojen arvioinnin tarkkuuteen ja edellytettiin tarvittaessa korjaavia toimia.

Kokkidiostaatteja ja lääkeaineita sisältävien rehujen tuotannossa voi tapahtua väistämättömiä, teknologisia jäämien siirtymiä seuraaviin rehujen valmistuseriin. Jäämien siirtymät sekä muut rehuissa kielletyt yhdisteet on huomioitu elintarviketuotantoeläinten rehuja valmistavien rehutehtaiden valvonnassa. Kokkidiostaattien jäämiä todettiin toimintavuonna yhdessä rehuerässä yli sallitun enimmäismäärän. Lääkerehujen valmistus elintarviketuotantoeläimille oli toimintavuonna edelleen vähäistä.

Elintarviketuotantoeläimistä lääkerehuja valmistettiin ainoastaan kaloille.

Elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuissa rehuissa ei todettu lääkeaineiden jäämiä, mutta yhdessä ulkomaisessa lemmikkieläimille tarkoitettuun eläinperäisessä sivutuotteessa todettiin lääkeaineen jäämiä.

Alkutuotannon toimijoiden valvonnassa Ruokavirasto havaitsi v. 2022 puutteita vain hyvin pienellä osalla valvotuista tiloista, kuten edellisinäkin vuosina. Havaitut laiminlyönnit liittyivät rehukirjanpitoon ja jätteiden, vaarallisten aineiden ym. eläinten ruokinnassa kiellettyjen

tuotteiden varastointiin rehuista erillään sekä kasvinsuojeluaineiden käyttöön ja kirjanpitoon. Kotieläintiloilla todettiin edellisen vuoden tapaan salmonellaa tuotantoeläimissä, mutta otetuista rehunäytteistä ei todettu salmonellaa.

Rehujen, erityisesti rehun lisäaineiden, vienti oli vilkasta, ja rehualan toimijat lähettivät vientitodistuspyyntöjä edelleen paljon. Todistusmalleja uusittiin liittyen vientimaiden vaatimuksiin. Euraasian vienti kuitenkin väheni Venäjän ja Valko-Venäjän talouspakotteiden vuoksi.

Käytettävissä olevaan resurssimäärään nähden valvonta on hyvin vaikuttavaa. Se, että rehualvonta on suureksi osaksi keskitetty Ruokavirastoon, tuo mukanaan asiantuntemuksen ja toimijoiden tuntemisen keskittymän, joka luo merkittävää synergiaa eri rehualvonnin osa-alueiden välille ja mahdollistaa valvontaa pienillä resursseilla.

2 REHUALAN TOIMIJOIDEN JA REHUIEN VALMISTUKSEN MÄÄRÄT

2.1 Rehualan toimijat

Ruokaviraston rekisterissä oli 1.1.2022 rehualan alkutuotannon toimijoita 62 917 ja muita rehualan toimijoita 2 499. Alkutuotannon toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksia saapui v. 2022 aikana yhteensä 672 kpl, joista uusia 206 kpl, muutoksia 368 kpl ja lopetuksia 98 kpl. Muiden rehualan toimijoiden rekisteröinti-ilmoituksia saapui yhteensä 299 kpl (228 kpl v. 2021), joista uusia ilmoituksia oli 152 (148), muutosilmoituksia 83 kpl (39) ja lopetusilmoituksia 64 kpl (41). Ilmoituksista 53 % tehtiin Touko-asiointipalvelun kautta, ja Toukon käyttö ilmoitusten antamisessa kasvoi edelleen merkittävästi verrattuna edelliseen vuoteen (36 %). Muutosilmoituksia (63 %) annettiin eniten Toukon kautta kaikista ilmoitustyypeistä. Vientitodistuksia kirjoitettiin 721 kpl (417 alkuperäiskappaletta ja 304 kopiota).

Luomurehutoimijoita oli 1.1.2023 rekisterissä 42 kpl. Vuoden 2022 aikana uusia luomurehutoimijoita tuli 3 kpl ja kolme toimijaa erosi valvonnasta.

2.2 Rehujen valmistus

Rehualan toimijoiden vuosi-ilmoitusmenettelyyn tehtävien muutosten takia viimeisimmät tiedot tuotantoeläinten rehuseosten valmistusmäärästä Suomessa ovat vuodelta 2021, jolloin rehuseoksia valmistettiin yhteensä 1 447 milj. kg. Määrä oli lähes sama kuin vuonna 2020. Kuten edellisinäkin vuosina valmistus suuntautui lähes kokonaan kotimaan markkinoille vientivalmistuksen osuuden ollessa alle 3 % kokonaisvalmistuksesta. Siipikarjan rehuseosten osuus kokonaisvalmistusmäärästä oli noin 29 %. Määrä, 418 milj. kg, oli 7 prosenttia suurempi kuin vuonna 2020. Sikojen rehuseosten valmistusmäärä, 246 milj. kg, oli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2021 nautakarjalle tarkoitettuja rehuseoksia valmistettiin noin 673 milj. kiloa. Vuonna 2020 valmistusmäärä oli noin 704 milj. kiloa.

Nautakarjalle tarkoitettujen rehuseosten osuus kokonaisvalmistuksesta on ollut viime vuosina lähes puolet rehuseosten kokonaisvalmistuksesta.

Lemmikkieläimille (koirille ja kissoille) tarkoitettuja ruokia valmistettiin noin 17,5 milj. kg vuonna 2021. Määrä oli 19 % suurempi kuin edellisenä vuonna ja kotimaisen lemmikkieläinruuan tuotannon kasvu jatkuu edelleen. Kotimainen tuotanto on painottunut raakaruokaan, mutta sen suhteellinen osuus kilomääräisestä valmistuksesta on vähentynyt. Vastaavasti kuivaruuuan osuus on kasvanut.

Vuonna 2021 turkisrehusekoittamoissa valmistettiin rehua vajaa 230 milj. kg eli lähes sama määrä kuin vuonna 2020. Valmistusta tapahtui yhdeksällä eri sekoittamalla.

Viimeisimmät käytettävissä olevat tiedot rehujen tuonneista ovat myös vuodelta 2021. Rehualan toimijoiden ilmoitusten mukaan kasvipäisiä rehuaaineita tuotiin EU-alueelta ja kolmansista maista yhteensä 598 milj. kg. Määrä oli noin 21 % suurempi kuin tuonti vuosina 2018–2020 keskimäärin. Eläinperäisiä rehuaaineita tuotiin 28 milj. kg. Tämä tuontimäärä oli puolestaan 5 % pienempi kuin edellisten kolmen vuoden keskimääräinen vuosituonti. Muita rehuaaineita, kuten kivennäisaineita tuotiin 85 milj. kg. Määrä oli runsaat 21 % suurempi kuin edellisinä kolmena vuotena keskimäärin. Rehun lisäaineita ja esiseoksia tuotiin 25 milj. kg. Määrä oli vajaa 15 % suurempi kuin edellisenä kolmena vuonna keskimäärin.

Vuonna 2021 muuntogeenisten soijatuotteiden rehukäyttö oli hieman alle 128 milj.kg ja osuus soijasta saatavien tuotteiden koko rehukäytöstä oli noin 65 %. Suhteellinen osuus oli siten sama kuin vuosina 2018–2020 keskimäärin (66 %). Muuntogeenistä ainesta sisältäviä tuotantoeläinten rehuseoksia tuotiin vajaa miljoona kiloa vuonna 2021. Tuontimäärä oli samansuuruinen kuin parina edellisenä vuonna.

Rehuihin, niiden valmistukseen ja tuontiin liittyviä tilastoja julkaistaan [Ruokaviraston kotisivuilla](#).

3 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN, SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta)

3.1.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonta on samalla sekä rehulainsäädännön että täydentävien ehtojen valvontaa. Tilat valittiin valvontaan satunnaisesti tai kohdennetusti Ruokaviraston määrittelemien otantojen perusteella. Eläintilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin tuotantosuunta, eläintuotannon monipuolisuus (sekatilat), valvontatulokset ja tilan koko. Kasvintilojen kohdennetussa otannassa huomioitiin rehukasvien viljely ja aikaisemmat laiminlyönnit.

ELY-keskukset valvoivat yhteensä 248 tilaa, joista 168 oli kasvi- ja 80 eläintilaa (Taulukko 1). Lisäksi tehtiin yhden kasvitilan peltovalvonnan laajennus rehujen täydentävien ehtojen valvontaan. ELY-keskusten tarkastajat valvoivat tilat Ruokaviraston laatiman suunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti. Koronapandemian vuoksi EU:n komissio puolitti valvontavelvoitteen toisena vuonna peräkkäin. Tavoitteena oli valvoa vähintään 0,5 % tukia hakeneista maatiloista, mikä toteutui. Lisäksi ELY-keskukset tarkastivat kaksi kalanviljelylaitosta eri puolilla Suomea.

Valtaosalla valvotuista eläintiloista oli märehittijöitä (67 %). ELY-keskukset valvoivat myös sekatiloja, joilla oli sekä märehittijöitä että sikoja tai siipikarjaa (23 %), sikatiloja (8 %) ja siipikarjatiloja (2 %). Tiloilta otettiin yhteensä 78 rehunäytettä, joista 18 oli tilaseoksia, 10 teollisia rehuseoksia, 17 viljoja tai valkuaisrehuja ja 33 karkearehuja. Yhtään rahtisekoittajien valmistamaa rehuseosta ei ollut. Tilaseosten määrä oli lähes puolet pienempi edelliseen vuoteen verrattuna. Karkearehujen osuus näytteistä oli edelleen erittäin suuri (42 %). Kielletyn eläinvalkuaisen lisäksi rehunäytteistä analysoitiin myös mahdollisia muita visuaalisia poikkeamia, kuten tuhohyönteisiä, torajyviä ja hukkakauraa. Lisäksi viljanäytteistä tutkittiin Ruokaviraston laboratoriossa pikatestillä DON-homemyrkyä.

Taulukko 1. Valvottujen maatilojen (otannassa olleet) ja kielletyn eläinvalkuaisen tutkimiseksi otettujen rehunäytteiden määrä v. 2022.

	Tavoite kpl	Toteutuma kpl	Toteutunut %
Tilat	249	249	100
Näytteet	79	78	100

ELY-keskusten tarkastajat valvoivat eläintiloilla ja kalanviljelylaitoksilla käsitellyn eläinvalkuaisen varastointia ja rehukäyttöä. Eläintiloilla tarkastettiin myös toimijan rekisteröitymistä edellyttävien maitotuotteiden rehukäyttö. Toimintavuonna ei rekisteröity yhtään maitotuotetta eläinten ruokinnassa käyttävää tilaa. Käsiteltyä eläinvalkuaista, kuten kalajauhoa tai sitä sisältävää täydennysrehua, käyttävän alkutuotannon toimijan ja lääkerahuavalmistavan tilasekoittajan tulee olla Ruokaviraston hyväksymä tai rekisteröimä. Yhtään tilaa ei rekisteröity tai hyväksyty käsitellyn eläinvalkuaisen rehukäyttöön eikä lääkerahun valmistajaksi. Tarkastajat valvoivat eläintiloilla myös rehuvarastojen tunnisteiden merkinnät, kirjasiivat havaitut tuhoeläimet tai niiden jäljet ja käytetyn tuhoeläintorjunnan sekä tarkastivat orgaanisten lannoitteiden ja maanparannusaineiden varastointia.

Edellä mainitun lisäksi ELY-tarkastajat tarkastivat kaikilla tiloilla rehujen varastoinnin ja jäljitettävyyden rehukirjanpidon avulla sekä biosidien ja kasvinsuojeluaineiden käyttökirjanpidon. Lisäksi tarkastettiin, että rehut oli hankittu rekisteröityneiltä toimijoilta ja että tila itse oli rekisteröitynyt rehualan alkutuotannon toimijaksi.

ELY-keskusten tarkastajat ottivat maatiloilta 45 säilörehu-, muu karkearehu- tai seosrehunäytettä (tavoite 60 säilörehunäytettä) kansallista seleeniseurantaa varten, jonka

yhtenä osana selvitetään lannoitteisiin lisätyn seleenin vaikutusta rehujen ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden seleenipitoisuuteen.

3.1.2 Säännöstenmukaisuus

Tiloilta otetuissa rehunäytteissä ei todettu kiellettyä eläinvalkuaista. Tuhohyönteisiä todettiin kahdessa rehunäytteessä (8 kpl v. 2021, 11 kpl v. 2020, 5 kpl v. 2019), mikä johti rehun säilytyspaikan puhdistuskehotukseen, mutta ei rehun käyttökieltoon. Karvoja, höyheniä tai luun kappaleita ei todettu yhdessäkään rehunäytteessä (5 kpl v. 2021, 4 kpl v. 2020, 9 kpl v. 2019). Ulostetta, hukkakauraa tai torajyviä ei todettu. Visuaalisia poikkeamia todettiin suhteellisesti vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Neljästä viljanäytteistä (kaksi vehnää, yksi kaura ja yksi ohra) tutkittiin pikamenetelmällä DON-homemyrkyä. Näytteiden DON-pitoisuudet olivat alhaisia (230, 120, 205 ja 90, µg/kg 12 % kosteutta sisältävää rehua).

Yhteenvedo poikkeamista ja tarkastuksilla havaituista puutteista on esitetty taulukossa 2. Rehuvarastojen tunnistamisen merkitsemisessä kirjanpitoon havaittiin puutteita ja kehitettävää kahdella tilalla, mikä on vähemmän kuin edellisinä vuosina. Tarkastajat tekivät suhteessa vähemmän havaintoja tuhoeläimistä tai niiden jäljistä eläintilojen rehuvarastoalueilla kuin edellisinä vuosina. Tarkastajat neuvoivat tiloja rekisteröitymisessä, rehujen hankinnassa rekisteröidyiltä rehualan toimijoilta (myös alkutuottajat), kirjanpidossa, rehuvarastojen tunnistamisen merkitsemisessä ja tuhoeläintorjunnassa.

Täydentävien ehtojen rehuvaatimusten noudattamisessa havaittiin laiminlyönti kolmella eläintilalla, mikä johti 3 %:n tukiseuraamukseen yhdellä ja varhaiseen varoitukseen kahdella tilalla. Kolmella kasvitilalla todettiin laiminlyöntejä, jotka johtivat varhaiseen varoitukseen ja 3 %:n tukiseuraamuksiin. Kolmannen kasvitilan täydentävien ehtojen valvonnan laajennuksen laiminlyöntien arviointi on vielä kesken.

Maatilojen rehualvonnassa todettujen puutteiden lukumäärä oli suhteellisesti edellisvuotta pienempi (Taulukko 2). Suuri osa puutteista (4 kpl) liittyi jätteen, vaarallisten aineiden, kemikaalien, siemenien tai lääkerehujen varastointiin asianmukaisesti erillään rehuista tai eläinten pitopaikoista.

Taulukko 2. Todetut puutteet (kpl) rehualan alkutuotannon toimijoiden valvonnassa 2022 ja 2021.

Todettu puute	2022	2021
Rehunäytteessä tuhohyönteisiä	2	9
Kirjanpito rehuista, kasvinsuojeluaineista ja/tai biosideista puutteellinen	3	2
Jätteitä, vaarallisia aineita, kemikaaleja, siemeniä tai lääkerehuja ei ole varastoitu asianmukaisesti erillään rehuista tai eläinten pitopaikoista	4	0
Tila hankkinut rehua rekisteröitymättömältä rehualan toimijalta	0	1
Tilalla ei käsitellyn eläinvalkuaisen käyttöön vaadittavaa rekisteröintiä tai hyväksyntää	0	0
Tilalla ei maitotuotteiden rehukäyttöön vaadittavaa rekisteröintiä	0	1
Tila ei rekisteröitynyt rehualan alkutuotannon toimijaksi	2	3
Rehuväestöjen tunnistamisen kirjanpitoon merkitsemisessä puutteita	2	4
Yhteensä	13	17

Seleeniseurantaan varten v. 2022 otettujen karkearehunäytteiden (40 kpl) keskimääräinen seleenipitoisuus oli lannoitetuilta nurmilla korjatussa rehussa 0,14 mg/kg ka ja lannoittamattomilta tai vain karjanlannalla lannoitettuja nurmilla (sis. luomutilat) otetuissa näytteissä <0,04 mg/kg ka. Lannoitettujen säilörehujen Se-pitoisuus oli v. 2022 otetuissa näytteissä keskimäärin pienempi kuin edellisenä vuonna otetuissa näytteissä (0,18 mg/kg ka). Lannoittamattomien tai vain karjanlannalla lannoitettujen säilörehunäytteiden Se-pitoisuudessa ei ole tapahtunut muutosta. Vuonna 2022 otetuissa säilörehunäytteissä ei todettu huomattavan korkeita Se-pitoisuuksia. Säilörehunäytteiden seleenipitoisuudet olivat kaikki rehun lisäaineasetuksessa seleenin enimmäispitoisuudelle asetetun rajan 0,5 mg/kg 12 % kosteutta sisältävää rehua alapuolella. Seleeniseurantaan otettujen seosrehunäytteiden Se-pitoisuudet olivat 0,41, 0,61, 0,61, 0,70 ja 1,47 mg/kg (ka).

Suurella osalla lannoittamattomista tai seleeniä sisältämättömillä lannoitteilla lannoitetuista säilörehuista seleenipitoisuus jäi alle Luonnonvarakeskuksen (Luke) ruokintasuositusten. Tällaista säilörehua syövien eläinten seleeninsaanti voi olla riittämätöntä, jos eläinten ruokintaa ei täydennetä seleeniä sisältävillä rehuseoksilla.

Eläinten salmonellatartunnan lähteen selvittämiseksi otettiin v. 2022 yhdeltä maatilalta yhteensä viisi rehunäytettä ja 28 rehuympäristönäytettä. Näytteistä ei todettu salmonellaa.

3.1.3 Korjaavat toimenpiteet

Kaikista edellä kuvatuista puutteista on annettu rehualan alkutuotannon toimijoille huomautus ja toimenpidekehoitus. Lisäksi kolmelle maatilalle annettiin varhainen varoitus ja kahdelle tukisuraamus liittyen täydentävien ehtojen rehuvaatimusten laiminlyönteihin. Yhden tilan täydentävien ehtojen valvonnan laajennus on kesken, mutta Ruokavirasto kielsi varmuustoimenpiteenä tilan rehuviljan luovuttamisen ja käytön kunnes rehun säädöstenmukaisuus on varmistettu.

3.2. Rehualan toimijat

3.2.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Ruokavirasto valvoo rehualan toimijoita tarkastuskäynnein riskin kokonaisarviointiin perustuvan suunnitelman mukaisesti. Riskipisteytys on toteutettu rehuhygieniatarkastusten osalta Elmo -järjestelmässä. Riskipisteytyksen lähtötietoja ovat tuotantomäärät rehutyypeittäin, rehuhygienia-asetuksen mukainen hyväksyntä, kalajauhon tai muun eläinvalkuaisen (sika/siipikarja/hyönteisPAP) käyttö valmistuksessa, lääkerehujen valmistus, maitopohjaisten sivutuotteiden valmistus ja jakelu, edellisestä tarkastuksesta kulunut aika ja todetut puutteet sekä rehualan toimijan hyväksyntähakemukset. Tarkastettavien toimijoiden valinnassa on huomioitu ilmoitukset omavalvonnan salmonellalöydöksistä. Etämarkkinoinnin ja -myynnin valvontaan liittyvät etätarkastukset kohdistetaan niihin toimijoihin, joiden markkinoinnissa ja/tai tuotteiden etiketeissä havaitaan puutteita tai säädöstenvastaisuuksia. Erityishuomiota kiinnitetään markkinointiväittämiin. Sivutuotetoimijoiden riskinarviointiin vaikuttaa tuotantomäärien ja edellisten tarkastusten lisäksi keskeisimmin se, käytetäänkö valmistuksessa raakoja vai käsiteltyjä eläinperäisiä sivutuotteita ja mille eläimille lopputuote on tarkoitettu.

Taulukko 3 sisältää Ruokaviraston eri rehutoimialasektoreille suunnitellut ja toteutuneet tarkastukset. Toimintojen mukaan raportoidut tarkastukset menevät osittain päällekkäin. Esimerkiksi joidenkin rehujen valmistajien tarkastusten yhteydessä katsottiin myös hyväksynnän alainen rehun lisäaineiden maahantuonti.

Taulukko 3. Rehualan toimijat eri sektoreilla; suunnitellut ja suoritettut tarkastukset vuonna 2022.

Tarkastuskohde/toiminta	Toimijoiden määrä 1.1.2022	Tarkastukset suunnitelma	Tarkastukset toteuma	%
Rehujen (rehuaineet, rehuseokset, lisäaineet, esiseokset) valmistus	525	49	47	96
Varastointi päätoimintona	113	9	10	111
Tuotantoeläinten rehujen vähittäiskauppa (ELYjen suorittamat tarkastukset)	727	25	27	108
Tarkastuskohde/toimija				
Hyväksytyt rehun lisäaineiden maahantuojat ja/ tai välittäjät	38	12	11	92
Kuljetusvälineet (valtuutettujen tarkastajien suorittamat tarkastukset) (toimijoiden määrä = rekisteröityjen kuljetusliikkeiden määrä)	795	40*	32	80
Maitoalan laitokset	36	5	5	100
Turkiseläimille rehua valmistavat rehusekoittamot (turkisrehusekoittamot)	12	2**	1	50
Käsittelylaitokset (luokan 2 ja 3 rehuaineita tuottavat laitokset)	14	8	10	125
Lemmikkieläinten ruokia valmistavat laitokset	31	8	8	100
Luomurehualan toimijat	39	43	43	100
Euraasian talousliiton vientivalvontajärjestelmään kuuluvat laitokset***	17	9	1	11

* irtorehuihin kohdistuvat tarkastukset

** toinen suunnitelluista kohteesta ilmoitti toiminnan lopettamisesta valvontavuoden aikana

*** tarkastettiin viennin osuus, mikäli vientiä oli

Ruokavirasto suunnitteli tekevnsä 64 rehuhygieniasetuksen mukaista tarkastusta hyväksyntätarkastukset mukaan lukien vuoden 2022 aikana. Tarkastusmäärä asetettiin valvontasuunnitelmassa ja määrä suhteutettiin käytössä olleeseen henkilöresurssiin. Tarkastuksia kohdistettiin niihin rehualan toimijoihin, joilla on toimintona rehujen valmistus, varastointi, maahantuonti/välitys tai vienti sekä kuljetus. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 64 eli toteumaprosentti oli 100. Tarkastuksissa aloitettiin suunnitellut ennalta ilmoittamattomat tarkastukset ja niitä tehtiin hieman suunniteltua enemmän eli 20 kappaletta (30 %). Suurin osa tarkastuksista tehtiin paikan päällä ja vain neljä tarkastusta tehtiin etätarkastuksina. Laitostarkastuksista kuusi kohdistui aikaisemmin tarkastamattomiin toimijoihin.

Rehuseosten valmistajia tarkastettiin 16, joista neljä oli rahtisekoittajia. Rehuosuuskuntia ei tarkastettu. Rehuaineiden valmistajia tarkastettiin 25. Tarkastetuista rehuaineiden valmistajista viisi oli maitoalan laitoksia. Rehun lisäaineiden valmistajia tarkastettiin kuusi.

Hyväksytyt rehujen markkinoille saattajia tarkastettiin 11. Toimijoita, jotka ovat ensisijaisesti varastointiliikkeitä, tarkastettiin yhdeksän, joista kaksi oli vain pakattujen rehujen varastoa. Varastointilaitosten tarkastusten lukumäärässä oli huomioitu edellisenä vuonna tarkastamatta jääneet toimijat. Kuljetusliikkeitä tarkastettiin yksi. Tarkastuskohteiksi valikoiduista neljällä ei ollut enää rehualan toimintaa, joten rehurekisteröinti poistettiin. Kaksi näistä oli rehun valmistajia ja kaksi hyväksytyt rehujen markkinoille saattajia. Nämä vaikuttavat taulukon kolme toteumaprosentteihin eli tarkastusten toteumaprosentti oli 100 %, mutta tarkastettujen toimintojen välillä on eroja suunnitellusta toteutuneeseen.

Toimintavuonna hyväksyttiin kaksi uutta rehualan toimijaa markkinoille saattajiksi (rehun lisäaineet ja esiseokset). Uusia TSE-asetuksen mukaisia hyväksyntöjä ei elintarviketuotantoeläinten rehujen valmistukseen haettu. TSE-asetuksen mukainen hyväksyntä kalajauhon käytölle valmistuksessa on 16 toimijalla, joista kahdella on käytössä myös muita käsiteltyjä eläinvalkuaisia. Näistä seitsemän on rehutehtaita ja loput ovat rahtisekoittajia. Vuonna 2022 tarkastettiin kaksi kalajauhoa käyttävää rehutehdasta ja kolme rahtisekoittajaa. Elintarviketuotantoeläinten lääkerohuja valmistati toimintavuonna enää yksi tehdas ja tämä tarkastettiin. Lisäksi tarkastettiin lääkerohujen markkinoille saattaja. Uusia lääkerohujen valmistajia tai jälleenmyyjiä ei hyväksytty. Lääkerohujen valmistusmäärät vähenivät edelleen vuonna 2022.

Ruokaviraston vuodelle 2022 suunnitellut sivutuotealan laitosten tarkastukset toteutuivat suunnitellusti lukuun ottamatta valvontavuoden aikana toimintansa lopettanutta turkisrehusekoittamoa sekä lemmikkiruokalaitosta, jossa ei ole vielä toimintaa. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 18, joilla tarkastettiin 20 eri laitoksen asioita. Uusia laitoksia hyväksyttiin valvontavuoden aikana yhteensä kolme: yksi lemmikkieläinten ruokia valmistava laitos, yksi uusi käsittelylaitos sekä yksi käsittelylaitoksen käsittelymenetelmän ja raaka-aineen muutoksen hyväksyntä. Näiden lisäksi Ruokavirasto myönsi sika-/nautateurastamolle TSE-asetuksen mukaisen luvan toimittaa sikasivutuotteita käsittelylaitokseen, jossa valmistetaan sikasivutuotteista saatavaa käsiteltyä eläinvalkuaista (PAP). Yksi hyväksytty lemmikkieläinten ruokia valmistava laitos sekä yksi turkisrehusekoittamo lopettivat toimintansa valvontavuoden aikana. Tarkemmat tiedot eläimistä saatavien sivutuotteiden valvonnasta löytyvät sivutuotesektorin valvontaraportista.

Ruokavirasto valvoo eläimistä saatavia, rehuksi käytettäviä sivutuotteita luokan 2 ja 3 käsittelylaitosten, lemmikkieläinten ruokia valmistavien laitosten ja turkiseläimille rehua valmistavien laitosten (teurastamojen yhteydessä olevat keräyskeskukset, turkisrehusekoittamot) osalta. Luokan 2 ja 3 käsittelylaitoksilta sekä lemmikkieläinten ruokia valmistavilta laitoksilta edellytetään hyväksyntää, keräyskeskuksilta ja turkisrehusekoittamoilta rekisteröintiä. Varastot ja kuljettajat rekisteröidään lähtökohtaisesti ainoastaan rehualan toimijoiksi, vaikka ne varastoisivatkin myös sivutuotteista johdettuja tuotteita, kuten kalajauhoa. Ruokavirasto valvoo myös niitä, mutta valvontamäärät sisältyvät muiden varastojen ja kuljetusliikkeiden määrään.

Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit valvoivat sivutuotteiden rehuksi toimittamista teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvike- ja sivutuotealan laitoksissa.

Valvonta tehdään Oiva-ohjeistuksen mukaisesti osana muuta elintarvikehuoneistojen sivutuotevalvontaa.

Ruokavirasto tarkasti Euraasian vientivalvontajärjestelmään kuuluvista elintarviketuotantoeläimille rehua valmistavista laitoksista vientivaatimusten osalta yhden. Sivutuoterehulaitoksia ei tarkastettu viennin osalta, koska vientijärjestelmiin kuuluvassa laitoksessa ei ollut Venäjän vientiä.

Valtuutetut tarkastajat tekivät irtorehun kuljetuskaluston tarkastuksia näyttötoiminnan yhteydessä rehutehtailla. Tarkastukset tehtiin pistokokeina ja suunnattiin mahdollisimman tasapuolisesti eri kuljetusliikkeiden kalustoon. Toteutuneiden tarkastusten määrä ja näyttötoiminnan kuljetuskalustosta jäivät hieman alle tavoitteen, mutta vuoteen 2021 verrattuna tarkastustoteuma oli huomattavasti parempi: 2021 tarkastettiin 17 kuljetusvälinettä ja vuonna 2022 tarkastettiin 32 kuljetusvälinettä.

Tuotantoeläinten rehuja myyvien vähittäiskauppojen rehuhygieniasäätöasetuksen (EY/183/2005) mukaiset tarkastukset tehdään ELY-keskusten toimesta Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Tarkastuksen tarkoituksena on selvittää, noudattavatko toimijat rehuhygieniasäätöasetuksen vaatimuksia, minkä lisäksi tarkastuksilla tarkastetaan rehujen pakkausmerkintöjä. Tarkastuksen kohteeksi voidaan valita kaupakäyttöön kuuluvia myymälöitä, yksityisiä myymälöitä ja meijereiden yhteydessä toimivia myymälöitä. Tarkastukset tehdään pääasiassa ennalta ilmoittamatta. Vuonna 2022 ELY-keskusten tarkastajat tarkastivat 27 tuotantoeläinten rehuja myyvää vähittäiskauppaa.

3.2.2 Sääntöjenmukaisuus

Ruokavirasto luokittelee rehualan toimijoiden tarkastuksissa todetut puutteet ja niiden perusteella rehualan toimijoilta edellytetyt toimenpiteet kolmeen luokkaan siten, että 1. luokan puutteet ovat vakavimpia ja 3. luokan puutteet lievimpiä. Lisäksi rehualan toimijalle voidaan antaa toiminnan parantamiseksi toimintaan liittyviä kehitysehdotuksia, joiden osalta lainsäädännössä ei esitetä täsmällisiä vaatimuksia. Kehitysehdotukset eivät ole toimijaa sitovia. Taulukoiden 4 a ja 4 b mukaisesti toimijoilta edellytettiin toimenpiteitä yhteensä 155 kappaletta ja toimijoille annettiin lisäksi kehitysehdotuksia yhteensä 48 kappaletta. Edellytettyjen toimenpiteiden lukumäärä suhteutettuna tarkastuskäynteihin laski hieman edellisestä vuodesta. Vakavia, luokan 1 puutteita ei toimijoiden toiminnassa todettu. Lieviä eli luokan 3 puutteita ja kehityskohteita löytyi eniten tänäkin vuonna. Ruokavirasto asetti edellytetyille toimenpiteille määräajat, johon mennessä asia tulee saattaa kuntoon ja raportoida Ruokavirastoon. Seitsemällä tarkastuksella ei edellytetty toimenpiteitä.

Ruokavirasto kiinnitti rehutehtaiden tarkastuksissa erityisesti huomiota HACCP-järjestelmiin sekä laadunvarmistusnäytteenottoon salmonellan ja haitallisten aineiden toteutukseen. Laitostarkastusten yhteydessä tarkastettiin myös kokkiostaatti- ja lääkejäämien hallintaa, muuntogeenisten ja tavanomaisen rehujen erillään pitoa ja TSE-asetuksen edellyttämää kalajauhon/muiden käsiteltyä eläinvalkuaista sisältävien rehujen erillään pitämistä

märehtijän/muiden elintarviketuotantoeläinten rehuista, mille ko. eläinvalkuainen ei ole sallittu.

Ruokaviraston valvonnassa toteamat säännösten vastaisuudet liittyivät lukumäärällisesti eniten laadunvarmistukseen (näytteenotto, vastaanäytteen ja niiden sinetöinti, ohjeistus), tukijärjestelmiin (kuten kunnossapito, kalibrointi, tuhoeläintorjunta, puhtaanapito) sekä HACCP- järjestelmiin. Puutteita todettiin myös liittyen rehujen pakkausmerkintöihin. Muutamia edellytettjä toimenpiteitä annettiin liittyen tiloihin tai laitteisiin ja niiden kuntoon, rekisteröitymättömiin toimijoihin (rehujen hankinta/varastointi/kuljetus rekisteröitymättömältä toimijalta) sekä tietojen kirjaamisen kuten jäljitettävyyteen.

Laadunvarmistuksen puutteita olivat esimerkiksi riittämätön näytteenotto ja näytteiden tutkiminen, puutteelliset tai tekemättä jääneet seostasaisuuskokeet tai puuttuvat vastaanäytteen. Tarkastuksilla kiinnitettiin huomiota myös vastaanäytteen sinetöintiin. Tukijärjestelmissä puutteita todettiin esim. kalibroinneissa, tuhoeläintorjunnassa, puhtaanapidossa sekä näihin liittyvissä ohjeistuksissa. Puutteita annettiin puhtaanapidossa esim. raaka-ainepäässä sekä tuotantotiloissa ja näissä yhdessä edellytettiin tilojen välitöntä puhdistusta/siisteyden parantamista. HACCP puutteita havaittiin liittyen vuokaavioon ja tuotannon vaiheisiin sekä vaarojen hallintakeinoihin. Suurin osa toimijoista raportoi puutteet pääosin määräaikoihin mennessä, liittäen mukaan esim. valokuvia ja muita dokumentteja. Valvontavuonna lähetettiin kuitenkin myös muistutuksia toimijoille puutteiden korjaamisen raportoinnista.

Taulukko 4 a. Todetut puutteet (kpl), joiden perusteella on edellytetty korjaavia toimenpiteitä. ¹⁾

	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
Raaka-aineet	-	-	3	3
Tilat ja laitteet	-	1	5	6
Tukijärjestelmät	-	7	31	38
Henkilöstö	-	-	1	1
Laadunvarmistus	-	7	33	40
Tietojen kirjaaminen	-	1	6	7
Valitukset ja takaisin veto	-	-	6	6
HACCP	-	8	21	29
Pakkausmerkinnät	-	1	18	19
Rekisteröitymättömät toimijat	-	-	6	6
	0	25	130	155

1) Ei sisällä sivuoteasetuksen mukaisissa tarkastuksissa, vähittäiskauppojen tai Venäjän vientiin liittyvissä tarkastuksissa todettuja puutteita. Sisältää hyväksyntätarkastuksissa todetut puutteet.

Taulukko 4 b. Havainnot (kpl), joiden perusteella on annettu kehitysehdotuksia

Puuteryhmä	Kirjattu määrä
Raaka-aineet	-
Tilat ja laitteet	6
Tukijärjestelmät	15
Henkilöstö	10
Laadunvarmistus	10
Kirjanpito	-
Valitukset ja takaisin veto	2
HACCP	3
Pakkausmerkinnät	2
Rekisteröidyt toimijat	-
Summa	48

Valvontakäyntien lisäksi valvontaa kohdennettiin kotimaisten toimijoiden nettisivujen markkinointimateriaalin ja rehujen merkintöjen valvontaan. Huomiota kiinnitettiin erityisesti markkinointiväittämiin. Yhteentoista toimijaan oltiin yhteydessä sähköpostitse ja pyydettiin selvitystä rehujen luokitteluun, merkintöihin ja /tai markkinointiväittämiin liittyen. Kahdeksan toimijaa korjasi luokittelua/merkintöjä/väittämiä asian selvittämisen sekä Ruokaviraston antaman neuvonnan ja ohjeistuksen johdosta. Niille, jotka eivät neuvonnasta ja ohjeistuksesta huolimatta tehneet lainsäädännön edellyttämiä muutoksia, tehtiin hallintopäätös, jossa annettiin määräaika lainsäädännönvastaisuuksien korjaamiselle. Tällaisia päätöksiä tehtiin valvontavuoden aikana kolme.

Sivutuoteasetuksen mukaan hyväksytyjen ja rekisteröityjen laitosten valvonnassa todetut puutteet ryhmitellään eri tavalla kuin taulukoissa 4a ja 4b. Kuudella valvontasuunnitelman mukaisella tarkastuksella eli 32 % tarkastuksista ei todettu puutteita. Valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla todettiin puutteita yhteensä 26 kpl, joista 4 oli hieman vakavampia, luokan 2 puutteita. Loput puutteet olivat luokan 3 puutteita. Luokan 1 puutteita, joiden vuoksi toiminnasta aiheutuu vaaraa eläinten, ihmisten tai ympäristön turvallisuudelle, ei todettu. (Taulukko 4c).

Taulukko 4 c. Todetut puutteet (kpl), joiden perusteella on edellytetty korjaavia toimenpiteitä sivutuoterehulaitosten valvonnassa

	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
HACCP	-	1	-	1
Kirjanpito	-	1	4	5
Kriittiset valvontapisteet	-	-	1	1
Omavalvonnan toteutus	-	-	4	4
Omavalvontasuunnitelma	-	1	2	3
Pakkausmerkinnät	-	-	3	3
Puhdistukset ja tuholaiistorjunta	-	-	4	4
Raaka-aineet	-	-	3	3
Tilat ja laitteet	-	-	1	1
(ei ryhmää)	-	1	-	1
Yhteensä	0	4	22	26

Sivutuoterehulaitosten valvonnan yhteydessä annettiin neljällä tarkastuskäynnillä yhteensä kuusi kehitysehdotusta.

Irtorehun kuljetusautojen tarkastuksissa (yht. 32 kpl) havaittiin eniten puutteita puhdistus/desinfiointitoimenpiteissä ja niiden kirjanpidossa. Lastaustilojen siisteydessä todettiin puutteita suhteessa tarkastusmäärään enemmän kuin vuonna 2021. Lastaustilojen siisteyden todettiin olevan huono tai välttävä kolmella tarkastuksella. Siisteys oli tyydyttävä kymmenellä tarkastuksella. Salmonellanäytteenotto puuttui tai näytteenotto oli puutteellista seitsemässä autossa, mikä on suhteellisesti hieman pienempi määrä kuin vuosina 2021 ja 2020. Viranomaisnäyte salmonellan toteamiseksi otettiin yhdeksästä kuljetusvälineestä; niissä ei todettu salmonellaa. Tarkastetuista kuljetusliikkeistä kaksi ei ollut rekisteröitynyt rehualan toimijaksi.

Taulukko 5. Kuljetusautojen tarkastuksissa havaitut puutteet v. 2022

Puuterühmä	Puutteita, kpl	Osuus tarkastetuista, %
Puhdistuskirjanpito	11 (ei kirjanpitoa)	34
Lastaustilojen siisteys	13 (tyydyttävä, välttävä tai huono)	41
Ajokirjanpito	2 (ei kirjanpitoa)	6
Salmonellanäytteenotto	7 (ei näytteenottoa)	22

Tuotantoeläinten rehua myyvien vähittäiskauppojen tarkastuksissa (27 kpl) todettiin 15 puutetta/laiminlyöntiä (2 kpl v. 2021, 6 kpl v. 2020). Näitä olivat tuholaistorjuntaohjelman puuttuminen (9 kpl) ja epäsiisti varasto (6 kpl). Kehitysehdotuksia annettiin viisi puutteellisista tuholaistorjuntaohjelman kirjauksista, 19 kpl rikkoutuneiden ja muiden viallisten tuotteiden käsittelystä, 7 kpl tilojen siisteydestä (siivouskehotus), yksi rehujen sijoittelusta ja yksi vanhentuneiden rehujen myynnistä. Kuudessa myymälässä kaikki tarkastetut asiat olivat kunnossa (10 kpl v. 2021, 10 kpl v. 2020).

3.2.3 Korjaavat toimenpiteet

Laitosvalvonnassa todetut puutteet ja edellytetyt toimenpiteet on kirjattu tarkastuskertomuksiin ja valvontapäätöksiin. Luokkien 1, 2 ja 3 puutteiden korjaaville toimenpiteille on asetettu määräajat, joiden toteutumisen raportointia seurataan. Useimmissa tapauksissa toimenpiteiden toteutus todennetaan toimijan lähettämän selvityksen perusteella. Jos toimenpiteiden määräaika on mennyt umpeen, eikä toimija ole lähettänyt selvitystä, toimijalle lähetetään sähköpostitse muistutus edellytettyjen toimenpiteiden raportoinnista ja tarvittaessa myös kehotus. Tarpeen vaatiessa valtuutettu tarkastaja tarkastaa yksittäisten korjaavien toimenpiteiden toteuttamisen paikan päällä. Korjaavat toimenpiteet tarkastetaan viimeistään seuraavan tarkastuskäynnin yhteydessä. Jos toiminnassa todetaan paljon puutteita tai ne ovat vakavia, tarkastuskäyntejä lisätään.

3.3 Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, tuonti, vähittäismyynti)

3.3.1 Valvontasuunnitelman toteutuminen

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten tarkastajat ottivat näytteitä rehujen tuotevalvonnassa. Tarkastaja valitsi rehuerän näytteenoton kohteeksi Ruokaviraston antaman näytteenottosuunnitelman ja -ohjeistuksen mukaisesti satunnaisesti tai kohdennetusti. Sekä viranomaisnäytteenoton ohjeistuksessa että analyysien määrittelyssä huomioidaan riskiperusteisuus ja erityyppisiin rehuihin liittyvät riskitekijät, kuten tiettyjen haitallisten ja kiellettyjen aineiden mahdollinen siirtyminen eläimistä saataviin elintarvikkeisiin tai eläinlajien mahdolliset herkkyudet eri aineille. Vuosisuunnitelman lisäksi tuotevalvontaa ohjaavat valvontakohteen valvontahistoria, sekä laitosvalvonnan havainnot että tuotevalvonnan tulokset, ja valvontahistoriassa havaitut mahdolliset poikkeamat, epäilyt ja reklamaatiot sekä RASFF-järjestelmästä saadut tiedot rehuihin liittyvistä vaaroista. Viranomaisnäytteiden analyysien määrittelyssä pääpaino on rehujen haitallisissa ja kielletyissä aineissa. Viranomaisanalyysin varmennetaan lisäksi eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä eläintuotannon kannalta rehujen keskeisten ravintoaineiden pitoisuustasoja.

Kotimaisen valmistuksen valvonnan näytteenotto toteutui suunnitellusti. Ruokavirasto laati vuosittaiset kotimaisia rehujen valmistusta koskevat näytteenottosuunnitelmat, jotka perustuivat toimijakohtaiseen riskiluokitukseen. Riskiluokituksen painopisteet ovat eri rehutyyppien / rehujen valmistus: rehuaineet, kivennäisrehuaineet, täysrehut, täydennysrehut, rehun lisäaineet sekä muut hyväksyntää vaativat, kuten kokkidiostaattirehut, lääkerehut ja esiseokset. Lisäksi valvontakohteessa huomioidaan erityisen riskialttiiden rehujen sekä tavanomaisen / muuntogeenisen rehun, kalajauhon tai muiden eläimistä saatavien sivutuotteiden valmistus ja/tai käyttö sekä valmistettujen rehujen tuotantomäärät ja eri rehujen (tuotteiden) määrät. Valvontavuoden aikana näytteenoton määrää ja kohdentamista voidaan tarpeen mukaan muuttaa. Rehunäytteiden lisäksi valvontakohteesta voidaan ottaa tuotantoympäristönäytteitä. Näytteenottoon liittyvät tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta.

Ruokavirasto teki toimintavuonna kotimaisten elintarviketuotantoeläinten rehujen **valmistuksen** valvonnan näytteenottoa tehostettuna kolmessa valvontakohteessa. Näytteenoton tehostukseen johtaneita syitä olivat omavalvonnassa todetut puutteet hygieniassa.

Suomeen 3. maista tuoduista (= rehun alkuperä 3. maa) erityisen riskialttiista kasviperäisistä rehuaine-eristä otettiin erillisen suunnitelman mukaisesti viranomaisnäytteet salmonellatutkimuksia varten rehuerän saapuessa Suomeen. **Sisämarkkinoilta tulleita**, salmonellan suhteen riskialttiita kasviperäisiä rehuaineita rehualan toimijat tutkivat itse omavalvontasuunnitelmiansa mukaisesti. Ruokavirasto tutki kaikki elintarviketuotantoeläinten rehuihin tarkoitettut sekä sisämarkkinoilta että 3.maista tulleet kalajauhoerät mikroskopoimalla kiellettyjen eläinproteiinien varalta.

EU:n tehostetussa tuontivalvonnassa olevia rehueriä valvottiin lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Maahantuojat/huolitsijat ilmoittivat erien saapumisesta sähköisesti Traces NT-järjestelmällä (CHEDD). Tähän ryhmään kuuluvista rehuista Suomeen tuotiin vain maapähkinöitä, yhteensä 75 erää (AR 70, BR 2, USA 3). Erät saapuivat Suomeen Helsingin rajatarkastusaseman kautta, erien asiakirjat tarkistettiin ja neljästä Argentiinasta tulleesta erästä otettiin näytteet aflatoksiinimäärityksiä varten. Argentiinan osalta säädöksessä vahvistettu näytteenottotiheys toteutui. USAsta ja Brasiliasta erä tuotiin niin vähän, ettei erä valikoitunut näytteenottoon (= erät tulee valita näytteenottoon satunnaistetusti, ei järjestyksessä).

Markkinavalvonnassa näytteenotto toteutui suunnitellusti. Näytteenottoa kohdistettiin erityisesti niihin rehuihin, joihin ei kohdistu muuta näytteenottoa eli sisämarkkinoilta tuotaviin lemmikkieläinten rehuihin ja tuotantoeläinten valmiisiin rehuseoksiin. Ruokavirasto valvoi myös rehujen pakkausmerkintöjä, kaupanpitoa ja mainontaa.

Etämyyntiä valvottiin paitsi kotimaisen laitospa- ja tuotevalvonnan yhteydessä myös etätarkastuksin, joita kohdistettiin hevosten ja lemmikkieläinten rehuja myyviin nettikauppoihin. Valvonnassa puututtiin erityisesti kiellettyihin, sairauksien hoitoon viittaaviin markkinointiväittämiin.

Rehujen muuntogeenisyyden (gm) valvonnassa otettiin suunnitelma täyttäen yhteensä 23 näytettä. Näytteenottoa kokonaisuudessaan kohdistettiin kotimaassa valmistettuihin rehuseoksiin, joissa käytettiin rehuaineita, joilla on muuntogeenisiä muotoja. Tällaisia rehuaineita ovat riisi, rapsi, soija, maissi, pellava ja sokerijuurikas. Viranomaisvalvonnassa pyrittiin varmentamaan muuntogeenisten rehujen erillään pitoa. Näytteenottoa kohdennettiin erityisesti sellaisiin rehutehtaisiin, joissa valmistetaan sekä tavanomaisia että muuntogeenisiä rehuja tai lisäksi luomurehuja. Rehunäytteistä kotimaisen valmistuksen valvonnan yhteydessä otettiin 21 näytettä 18 eri rehun valmistajalta sekä markkinavalvonnassa puolestaan 2 näytettä 2 eri markkinoille saattajalta.

Luomurehuista tai luomuun soveltuvista rehuista otettiin viranomaisnäytteitä yhteensä 22 eri rehuerästä. Luomurehuja valvotaan osana kaikkien valvontalinjojen tuotevalvontaa ja niiden valvonnassa keskitytään torjunta-aineiden jäämien ja rehujen muuntogeenisyyden valvontaan. Muuntogeenisyyden valvontaan tuotevalvonnassa otetuista näytteistä viisi kohdistui luomurehuun. Kasvinsuojeluaineiden jäämien valvontaan otetuista näytteistä kolme kohdistui luomurehuun. Tuotevalvonnassa luomurehuista analysoitiin myös ravitsemuksellista koostumusta, hygieniaa ja kielletyn eläinperäisen ainekset esiintymistä sekä muita rehujen haitallisia ja kiellettyjä aineita, kuten mykotoksiinien pitoisuuksia ja dioksiini-, PCB- ja PFAS-yhdisteiden jäämiä.

Rehujen viranomaisvalvonnan näytteenottomäärät valvontalinjoittain toteutuivat pääosin suunnitelman mukaisesti ja näytteenoton keskimääräinen toteutuma oli 99 % (taulukko 6). Kokonaisnäytemäärä (2544 näytettä) oli pienempi kuin edellisenä vuonna (3385 näytettä). Kokonaisnäytemäärää pienensi erityisen riskialttiiden kasviperäisten rehujen maahantuonnin

väheneminen, jonka seurauksena viranomaisnäytteenoton tarve oli maahantuonnissa merkittävästi pienempi kuin edellisenä vuotena. Vuosittaiset maahantuonnin näytemäärät ovat suoraan suhteessa kunakin vuonna toteutuneeseen rehualan toimijoiden kasviperäisten rehuaineiden maahantuonnin kokonaisvolyymiin. Markkinavalvonnassa otettujen näytteiden analyysit eivät kaikilta osin ehtineet valmistua valvontavuoden aikana ja tästä johtuen valmiiden näytteiden toteutuma jäi aikaisempaa vuotta pienemmäksi, vaikka markkinavalvonnan näytteenotto toteutuikin pääosin suunnitellusti.

Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ottivat eläimistä saatavia sivutuotteita rehukäyttöön käsitteleviltä toimijoilta valmistuksen valvontana yhteensä 69 näytettä 36:sta eri valvontakohteesta. Suunnitelma oli 75 näytettä 42 eri valvontakohteesta. Näytteenoton pienempään toteumaan vaikuttivat monet tekijät, kuten että kohteessa ei ollut valvontavuonna tuotantoa tai toiminta oli kokonaan loppunut. Otetuista näytteistä 31 oli lemmikkieläimille tarkoitettuja raakapakasteita, kuivattuja sivutuotteita sekä lämpökäsiteltyjä täys- ja täydennysrehuja. Muut 38 näytettä olivat käsiteltyjä eläinvalkuaista, käsiteltyjä sivutuotteita turkiseläimille ja turkiseläinten rehuseoksia.

Eri valvontalinjojen toteutuneet näytemäärät on esitetty taulukossa 6 vuoden 2022 aikana valmistuneiden valvontatulosten (hyväksytty aikavälillä 1.1.-31.12.22) mukaisesti, lukuun ottamatta alkutuotannon valvontaa, jossa näytemäärä on esitetty näytteenottovuoden (näytteenotto tehty aikavälillä 1.1. – 31.12.22) mukaan.

Taulukko 6. Rehujen viranomaisvalvonnan näytteet valvontalinjoittain, suunniteltu vs. toteutunut (hyväksytty aikavälillä 1.1.-31.12.2022, paitsi alkutuotannon näytteenotto aikavälillä 1.1. – 31.12.2022)

Valvontalinja	Suunniteltu näytemäärä	Toteutunut näytemäärä	Näytteenoton toteutuma (%)
Maahantuonti	1710 ¹⁾	1710	100
Sisämarkkinakauppa	22 ¹⁾	22	100
Markkinavalvonta	240 ²⁾	207	86
Kotimainen valmistus			
- Rehunäytteet	477 ³⁾	484	101
- Rehuympäristönäytteet	-	-	-
Kuljetusvälineiden tarkastus			
- Rehuympäristönäytteet ⁴⁾	14	9	64
Alkutuotannon valvonta			
- Rehunäytteet ⁵⁾	79	79	100
- Rehu- ja rehuympäristönäytteet ⁶⁾	(33)	33	
Viranomaisnäytteet yhteensä	2575	2544	99

- 1) Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien ja niistä otettavien näytteiden lukumäärän mukaisesti. Suunniteltu = toteutunut.
- 2) Sisältää tiloilta otetut seleeniseurannan säilörehunäytteet.

- 3) Sisältää rehujen valmistajilta otetut rehunäytteet elintarviketuotantoeläinten rehuista, lemmikkieläinten rehuista ja turkiseläinten rehuista.
- 4) Kuljetusvälineiden tarkastusten toteutuminen vaikuttaa näytteenoton toteutumiseen.
- 5) Käsitellyn eläinvalkuaisen rehukäytön valvonta. Toteutuneeseen näytemäärään vaikuttavat eläintuotannon lopettaneiden tilojen määrä, tarkastusajankohta esim. tuotantokatkos, tilan rehut sekä valvontojen laajentaminen. Kultakin eläintilalta otetaan vähintään yksi näyte. Tilojen valvontavelvoite puolittui koronapandemian vuoksi myös vuonna 2022.
- 6) Rehunäytteenotto eläinten salmonellatartuntatiloilta eläinten saastunnan lähteen rajaamiseksi (5 rehu- ja 28 rehuympäristönäytettä 1 tilalta) sekä tilat, joissa on ollut rehuihin liittyen mahdollinen salmonellaepäily (0 rehu- / rehuympäristönäytettä, 0 tilaa).

Rehujen virallisessa valvonnassa otetuista 2544 näytteestä tehtiin yhteensä 13594 analyysia, mikä oli 105 % suunnitellusta. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysien toteutuma oli keskimäärin 106 % suunnitellusta, ja näiden analyysien osuus kaikista viranomaisanalyyseista oli 87 % (11836 analyysia). Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyyseista kemiallisten analyysien osuus oli 71,2 % (8423 analyysia), mikroskooppisten analyysien osuus 2,5 % (295 analyysia), salmonella-analyysien osuus 22,9 % (2715 analyysia) ja muiden mikrobiologisten analyysien osuus 3,4 % (403 analyysia) (Taulukko 7).

Ruokavirasto analysoi salmonellaa pääosin maahantuotujen erityisen riskialttiiden rehujen tuontieristä. Rehuseoksista ja rehun lisäaineista salmonellaa analysoitiin puolestaan pääasiassa kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkinavalvonnan näytteistä. Rehuaineiden salmonella-analyysien osuus kaikkien näytteiden salmonella-analyyseista oli v. 2022 79 % (v. 2021 81 %, v. 2020 90 %, v. 2019 92 %) (Taulukko 7). Rehuaineiden salmonella-analyysien suhteellinen osuus kaikista rehujen salmonella-analyyseista oli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna.

Ruokavirastolla oli käytössä rehunäytteiden analysointia varten useita eri multimenetelmiä ja/tai menetelmien kokonaisuuksia, joilla voitiin samanaikaisesti tutkia sekä kemiallisia haitallisia/kiellettyjä aineita että ravitsemuksellisia ainesosia. Vuonna 2022 haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysien (11836 a) lisäksi tehtiin yhteensä 1758 rehun ravitsemuksellisen koostumuksen ja rehun lisäaineiden pitoisuuksien analyysia rehujen pakkausmerkinnöissä annettujen vakuusarvojen tarkastamiseksi. Ravitsemuksellisia analyyseja tehtiin erityisesti elintarviketuotantoeläimille tarkoitetuista rehuaineista ja rehuseoksista (n. 80 % analyyseista) sekä lemmikkieläinten rehuseoksista (n. 20 % analyyseista (Taulukko 7).

Taulukko 7. Rehujen haitallisten ja kiellettyjen aineiden, kokkidiostaattien ja lääkerehujen tehoaineiden sekä ravitsemuksellisten analyysien määrät v. 2022. Toteutuneet näytteet (%) on laskettu vertaamalla toteutunutta näytemäärää suunniteltuun näytemäärään. Näytteiden lukumäärä (n) on esitetty taulukossa suluissa.

Analyysi	Suunniteltu analyysien (n) lkm yhteensä	Toteutunut; rehuaineet	Toteutunut; rehuseokset	Toteutunut; rehun lisäaineet / esiseokset	Toteutunut analyysien (n) lukumäärä yhteensä	Toteutuneet näytteet (%)
Salmonella ¹⁾	2715 (2277)	2152 ¹⁾ (1870) ¹⁾	551 (395)	12 (12)	2715 (2277)	100
Muut mikro-organismit ²⁾	450 (90)	261 (52)	142 (29)	-	403 (81)	90
Maaeläinperäisen aineksen toteaminen		66	71	-	137	
Kalajauhon toteaminen		26	51	-	77	
Em. yhteensä ³⁾	340 (200)	92 (86)	122 (121)	-	214 (207)	104
Kasvipäriset epäpuhtaudet, aitous ja tuholaiset ⁴⁾	100 (80)	70 (50)	11 (11)	-	81 (61)	100
Mykotoksiinit ⁵⁾	915 (55)	218 (16)	936 (52)	-	1154 (68)	124
Kadmium		9	62	11	82	
Lyijy		9	62	10	81	
Elohopea		3	48	5	56	
Arseeni + EO-As		10	77	11	98	
Kromi		9	62	12	83	
Nikkeli		9	62	12	83	
Raskasmetallit yhteensä	480 (80)	49 (9)	373 (62)	61 (12)	483 (83)	104
Melamiini, biureetti ja syanuurihappo	20 (10)	-	22 (11)	-	22 (11)	110
GTH-merkkiaine jääminä ja vakuudellisena	5 (5)	4 (4)	-	-	4 (4)	80
Dioksiinit, dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ja muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet ⁶⁾	20 (5)	12 (3)	16 (4)	-	28 (7)	140
PFAS-yhdisteet	50 (5)	42 (3)	56 (4)	-	98 (7)	140
Pestisidit ⁷⁾	3750 (15)	- -	3809 (15)	-	3809 (15)	100

Analyyssi	Suunniteltu analyysien (n) lkm yhteensä	Toteutunut; rehuaineet	Toteutunut; rehuseokset	Toteutunut; rehun lisäaineet / esiseokset	Toteutunut analyysien (n) lukumäärä yhteensä	Toteutuneet näytteet (%)
Kokkidiostaatit, lääkeaineet, kielletyt antibiootit ja muut yhdisteet jääminä ⁸⁾	1950 (40)	98 (2)	1953 (40)	294 (6)	2345 (48)	120
Kokkidiostaattien pitoisuudet rehun lisäaineina ja lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet	10 (10)	-	7 (7)	-	7 (7)	70
Muuntogeenisyyden analysointi ⁹⁾	400 (20)	60 (4)	413 (19)	-	473 (23)	115
Haitallisten ja kiellettyjen aineiden analyysit yhteensä	11205	3058	8411	367	11836	106
Ravitsemukselliset analyysit yhteensä	1758	160	1553	45	1758	100
Valvonta-analyysit yhteensä	12963	3218	9964	412	13594	105

- 1) Suunniteltujen analyysien yhteismäärä määräytyy pääosin rehualan toimijoiden toteutuneiden tuontierien ja niistä otettavien näytteiden lukumäärän mukaisesti (suunniteltu = toteutunut). Rehuaineiden sarakkeeseen sisällytetty 1827 rehuainenäytteen lisäksi 33 rehu- ja rehuympäristönäytettä eläinten salmonellatartuntatiloilta sekä 10 salmonella-analyysia kuljetusvälineiden rehuympäristönäytteistä (yhteensä sarakkeessa 1870 näytettä).
- 2) Kohteena ovat pääosin eläinperäiset rehuaineet lemmikeille ja turkiseläimille sekä lemmikkieläinten rehuseokset.
- 3) Kohteena ovat elintarviketuotantoeläinten rehuseokset (märehtijöiden ja ei-märehtijöiden rehut) ja ed. mainittujen rehujen valmistukseen käytettävät rehuaineet kotimaisessa valmistuksessa ja tiloilla sekä lisäksi tuonnissa kalajauho. Koronatilanteen vuoksi rehunäytteenotto tiloilla eläinvalkuaisen rehukäytön valvomiseksi pieneni puoleen suunnitellusta. Tiloilta otettiin yhteensä 79 näytettä. Analyysit määritellään sen mukaan, mille eläimelle rehu on tarkoitettu. Samasta näytteestä voidaan tehdä maaeläimen aineksen ja/tai kalajauhon osoittaminen (toteutunut ≈ suunniteltu).
- 4) Suunnitelmassa näytteiden ja analyysien määrä on arvio. Analyysit määritellään näytteille sekä pistokoeluonteisesti että epäilystä. Samasta näytteistä voidaan tehdä yksi tai useampi analyysiryhmään kuuluva analyysi. Toteutuneiden analyysien yhteismäärä vaihtelee näytteittäin (toteutunut ≈ suunniteltu).
- 5) Tutkittavat mykotoksiinit ovat laajassa multimenetelmässä (18 yhdistettä) aflatoksiini B1, aflatoksiini B2, aflatoksiini G1, aflatoksiini G2, fumonisiini B1, fumonisiini B2, okratoksiini A, 3-asetyyliideoksinivalenoli, 15-asetyyliideoksinivalenoli, deoksinivalenoli, deoksinivalenoli-3-glukosidi, nivalenoli, diasetoksiskirpenoli, neosolanioli, fusarenoni-X, HT-2-toksiini, T-2-toksiini ja zearalenoni (17 yhdistettä). Tutkittavat yhdisteet ovat suppeammassa menetelmässä (4 yhdistettä) aflatoksiini B1, aflatoksiini B2, aflatoksiini G1 ja aflatoksiini G2. Näytteiden analysoimiseen käytetään pääasiassa laajaa multimenetelmää.

- 6) Dioksiini-yhdisteiden summa (17 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO (2005) -PCDD/F TEQ mukaisesti sisältäen määrittämissä raja-arvoissa. Dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (12 yhdistettä) 12 %:n kosteuteen suhteutettuna WHO (2005) – (Dioxinlike-PCBs TEQ) mukaisesti sisältäen määrittämissä raja-arvoissa. Muut kuin dioksiinien kaltaisten PCB-yhdisteiden summa (6 yhdistettä) (Indicator-PCBs ICES-6) 12 % kosteuteen suhteutettuna sisältäen määrittämissä raja-arvoissa.
- 7) Torjunta-aineiden I. pestisidien analyysivalikoima on laaja ja näytteiden analysoinnissa käytetään sekä multimenetelmiä että yksittäisiä menetelmiä. Kaikkia yhdisteitä ei aina ole mahdollista tutkia kaikista rehumatriiseista/-näytteistä. Suunnitelmassa näytteestä on arvioitu analysoitavan keskimäärin 250 yhdistettä ja enintään 270 yhdistettä.
- 8) Multimenetelmä seuraavien yhdisteiden jäämille (yhteensä 49 yhdistettä): a) Kookidiostaatit: dekokinaatti, diklatsuriili, halofuginoni, lasalosidi, maduramisiiniammonium, monensiini, narasiini, nikarbatsiini, robenidiinihydrokloridi, salinomysiini, semduramisiini (11 yhdistettä) b) lääkeaineiden tehoaineet: ampisilliini, danofloksasiini, difloksasiini, doksisykliini, emamektiinibentsoaatti, enrofloksasini, etopabaatti, febanteeli, fenbendatsoli, florfenikoli, flubendatsoli, flumektiini, furatsolidoni, nifursoli, klooritetrasykliini, klopidoili, kloramfenikoli, linkomysiini, mebendatsoli, norfloksasiini, oksitetrasykliini, oksoliinihappo, rodidatsoli, siprofloksasiini, sulfadiatsiini, sulfadimetoksiini, tetrasykliini, tiamuliini, tilmikosiini, toltrasuriili, trimetopriimi, tylosiini, tylvalosiini, valnemuliini ja (34 yhdistettä) ja c) kielletyt yhdisteet: amprolium, basitrasiiini, dimetridatsoli ja karbadoksi (4 yhdistettä). Kun näytteestä analysoidaan vakuudellisia pitoisuutena yksittäistä kookidiostaattia tai lääkerehun lääkeainetta, niin samasta näytteestä määritetään samanaikaisesti ko. menetelmällä muut yhdisteet jääminä.
- 9) Näytteille tehdään kasvilajikohtainen gm-skriinaus ja identifiointi sekä määritetään GM-tapahtuman suhteellinen osuus. Menetelmässä tutkitaan sekä EU:ssa hyväksytyjen että hyväksymättömien gm-tapahtumien esiintymistä. Tehtävien analyysien määrä per näyte määräytyy rehun koostumuksen mukaan ja suunnitelmassa analyysien määrä on esitetty keskimääräisenä arviona per näyte.

3.3.2 Säännöstenmukaisuus

Rehujen viranomaisanalyysissä todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annettujen huomautusten ja toimenpidemääräysten prosentuaalinen osuus on kuvattu taulukossa 8. Poikkeamien esiintymistiheyden vaihteluun eri vuosina vaikuttavat osaltaan analyysien kohdentaminen eri rehuihin ja analyysihin ohjattujen näytteiden kokonaismäärä sekä valvontavuoden painotukset. Esimerkiksi kookidiostaattirehujen vakuudellisten analyysien vuosittain valvottava kokonaismäärä on pieni (10 näytettä), ja siten vakuudellisissa analyysissä todettu yksikin säädöstenvastaisuus johtaa suureen huomautettujen analyysien prosenttiosuuteen.

Määrällisesti eniten huomautuksia annettiin liittyen pakkausmerkintöihin, hygieniaan (salmonella ja enterobakteerit) ja pääravintoaineisiin. Suhteellisesti eniten poikkeamia todettiin rehun lisäaineina käytettyjen kookidiostaattien vakuudellisissa pitoisuustasoissa sekä liittyen vitamiinitasoihin, hygieniaan (enterobakteerit) ja kasvitieteellisiin epäpuhtauksiin sekä tuohyönteisiin. Muita säännöstenvastaisuuksia todettiin rehunäytteissä pääosin saman verran kuin aikaisempina vuosina keskimäärin (Taulukko 8).

Yleisesti rehujen pakkausmerkinnöissä huomautettiin liittyen pakollisesti merkittäviin tietoihin, kuten rehutyyppiin, ravitsemuksellisen koostumuksen ilmoittamiseen ja rehun lisäaineiden pakollisiin merkintöihin. Rehujen markkinavalvonnassa yleisimmät

säännöstenvastaisuudet liittyvät paitsi ravintoainepoikkeamiin myös lemmikkieläinten rehujen pakkausmerkintöihin ja niissä erityisesti kielivaatimuksiin ja markkinointiväittämiin. Pakkausmerkintöjä tarkastetaan pääosin rehujen kotimaisen valmistuksen valvonnan ja markkinavalvonnan näytteistä. Pakkausmerkintöjä koskevia huomautuksia annettiin valvontavuonna 3,9 %:lle tarkastetuista rehueristä, mikä oli vastasi keskimäärin tarkasteltuna aikaisempien vuosien tasoa (Taulukko 8).

Taulukko 8. Rehujen viranomaisanalyyseissa todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta analyysille annettujen huomautusten prosentuaalinen osuus kaikista analyysiryhmän analyyseista. Pakkausmerkintähuomautusten osuus sen sijaan on suhteutettu rehueriä kohden.

Todettu säännöstenvastaisuus	2019 (%)	2020 (%)	2021 (%)	2022 (%)
Pääravintoaineet	4,7	4,0	5,0	4,4
Kivennäisaineet	2,6	2,1	2,5	0,7
Hivenaineet	1,1	3,1	2,1	2,1
Vitamiinit	13	13	12	9,3
Aminohappo-, sokeri-, hera- tai tärkkelysanalyysit	0,3	0,0	0,3	0,0
Muut analyysit mm. tiheys, suolapitoisuus, suolahappoon liukenematon tuhka, propyleeniglykoli	0,0	0,0	0,0	0,0
Salmonella	0,9	0,3	0,2	0,6
Muut mikro-organismit	13	17	8,5	9,9
Kielletty maaeläinperäinen aines tai kalajauho	0,0	0,0	0,0	0,0
Kasviperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset	7,4	8,0	7,8	3,7
Mykotoksiinit	0,0	0,0	0,2	0,0
Raskasmetallit	0,0	0,2	0,2	0,0
Melamiini ja syanuurihappo	0,0	0,0	0,0	0,0
Dioksiinit ja dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet sekä muut kuin dioksiinien kaltaiset PCB-yhdisteet	6,3	0,0	0,0	3,6
PFAS-yhdisteet				0,0
GTH-merkkiaine vakuudellinen ja jäämänä	0,0	0,0	0,0	0,0
Pestisidit	0,0	0,1	0,1	0,1
Kokkidiostaatit rehun lisäaineina	40	50	30	29
Lääkerehujen tehoaineiden pitoisuudet	0,0	0,0	0,0	0,0
Kokkidiostaatit, lääkerehujen tehoaineet, muut lääkkeiden tehoaineet ja kielletyt yhdisteet jääminä	0,1	0,0	0,0	0,1
Muuntogeenisyyden analysointi: todettu EU:ssa hyväksymätöntä organismia	0,0	0,0	0,0	0,0
Muuntogeenisyyden analysointi: todettu EU:ssa hyväksyttyä organismia	0,2	1,4	1,3	1,3
Pakkausmerkintäpuutteet ¹⁾	5,7	7,0	4,9	3,9

- 1) Pakkausmerkintäpuutteiden esiintymistiheys on tässä esitetty suhteutettuna viranomaisnäytteenoton kohteena olleiden rehuerien yhteismäärään valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa. Valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa oli yhteensä 668 rehuerää (valvontatapahtumaa) v. 2022.

Taulukossa 9 on esitetty ne rehuerät, joista todettiin vakava poikkeama ja joihin kohdistui kieltoja, määräyksiä ja muita valvonnan edellyttämiä toimenpiteitä. Rehujen viranomaisanalyysissä todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annettujen huomautusten prosentuaalinen osuus analyysiryhmittäin on puolestaan kuvattuna aikaisemmassa taulukossa 8. Kielto annettiin tuonin valvonnassa kuudelle rehuaine-erälle ja yhdelle lemmikkien rehuerälle, kotimaisessa valmistuksen valvonnassa kahdelle elintarviketuotantoeläinten rehuerälle ja yhdelle turkiseläinten rehuerälle sekä markkinavalvonnassa neljälle lemmikkiläinten rehuerälle ja kolmelle luonnonlintujen ruokintaan tarkoitettulle rehuerälle (yhteensä 17 rehuerälle). Tapauskohtaisesti kielletyt erät tai toimijan omavalvonnassa salmonellaposiitiviksi todetut erät joko käsiteltiin, hävitettiin tai palautettiin sekä tarvittaessa rajattiin / muutettiin käyttötarkoitusta. Salmonella -saastuneita rehuja ei päätyneet elintarviketuotantoeläinten rehuksi.

Taulukko 9. Säännöstenvastaiset rehuerät vuonna 2022, joista todettu vakava poikkeama ja joille huomautusten lisäksi annettu tapauskohtaisesti kieltoja, määräyksiä sekä muita valvonnan edellyttämiä toimenpiteitä. Lisäksi taulukossa on esitetty sisämarkkinoilta tuodut rehuaine-erät, joista toimija on omavalvonnassaan todennut salmonellaa. Kiellon saaneet erät on esitetty taulukossa lihavoituna.

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
Tuonti	Kasvipöytäiset rehuaineet: rapsiruue	1	<i>Salmonella Give</i>	Tuontikielto, lupa käsitellä erä, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Tuonti	Kasvipöytäiset rehuaineet: soijaruue	3	<i>Salmonella Cubana (1)</i> <i>Salmonella Fresno (1)</i> <i>Salmonella Senftenberg,</i> <i>Salmonella Agona ja</i> <i>Salmonella Montevideo (1)</i>	Tuontikielto, lupa käsitellä erä, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Tuonti	Kasvipöytäiset rehuaineet: auringonkukkaruue	1	<i>Salmonella Agona (1)</i>	Tuontikielto, lupa käsitellä erä, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Tuonti	Kasvipöytäiset rehuaineet: ohra	1	<i>Salmonella Typhimurium,</i> <i>Salmonella Give ja</i> <i>Salmonella Anatum</i>	Tuontikielto, lupa käsitellä erä, uusintanäytteenotto ja analyysit käsittelyn jälkeen
Tuonti	Täydennysrehu koirille	1	<i>Rehussa aineosia (Silybiini ja S-</i>	Tuontikielto

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
			adenosyylimetioniini), joita ei ole hyväksytty rehun lisäaineina	
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: rapsirouhe	5	<i>Salmonella Tennessee (5)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja - analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: soijarouhe	4	<i>Salmonella Tennessee (1) Salmonella Liverpool ja Salmonella ssp.l</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja - analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: luomurapsi- puriste	1	<i>Salmonella Jerusalem ja Salmonella Kendougou</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja - analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: luomusoija- puriste	1	<i>Salmonella ssp.l.</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja - analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: ohra	3	<i>Salmonella Coen (1) Salmonella Give (1) Salmonella Enteriditis (1)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja - analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: vehnä	2	<i>Salmonella Infantis (2)</i>	Lupa käsitellä erät, uusintanäytteenotto ja - analyysit käsittelyn jälkeen
Sisämarkkina- kauppa	Kasviperäiset rehuaineet: sarviapila	1	<i>Salmonella Weltevreden</i>	Erä hävitettiin
Valmistuksen valvonta	Täydennysrehu broilereille	1	Monensiinin jäämiä ei- kohderehussa yli sallitun enimmäispitoisuuden rehussa	Markkinoillesaattamis- kielto ja takaisin veto sekä muita toimenpidemääräyksiä
Valmistuksen valvonta	Luomutäyden- nysrehu lypsylehmille	1	Luomurehussa kiellettyjä torjunta-aineiden jäämiä: klormekvatti ja mepikvatti	Markkinointikielto luomurehuna ja takaisin veto
Valmistuksen valvonta	Eläinperäisiä rehuaineita sisältävä	1	Salmonella Poona	Toimenpidemääräyksiä: käsittelyprosessin toiminnan

Valvontalinja	Aihe / Tuote	Erät, lkm	Todettu säännöstenvastaisuus	Valvonnan toimenpiteet
	rehuseos turkiseläimille			varmentaminen kaikissa vaiheissa ja tuotantotilanteissa.
Markkina- valvonta	Lemmikki-eläinten ruoka, kuivatut sivutuotteet	3	<i>Salmonella Enteritidis (1)</i> <i>Salmonella Indiana ja Munster (1)</i> <i>Salmonella Derby</i>	Markkinointikielto ja takaisin veto
Markkina- valvonta	Maapähkinät	1	<i>Salmonella Leeuwarden</i>	Markkinointikielto ja takaisin veto
Markkina- valvonta	Siemenseokset	1	Hukkakaura (2), saatiin kaksi näytettä samasta erästä	Markkinointikieltoa ei katsottu tarpeelliseksi: erä oli jo myyty/poistettu markkinoilta
Markkina- valvonta	Kaura	1	Hukkakaura (1)	Markkinointikielto ja takaisin veto
Markkina- valvonta	Kaura	1	Tuholaiset	Markkinointikielto ja siilon puhdistuskehotus
Markkina- valvonta	Lemmikki-eläinten ruoka, kuivatut sivutuotteet	1	Lääkejäämä: sulfadiatsiini	Markkinointikielto ja takaisin veto
Yhteenveto		17	kielletyt erät lkm	
		35	kaikki erät lkm	

Rehuerälle voidaan antaa kielto, toimenpidemääräys, huomautus, kehotus tai seuraamus (taulukot 8 ja 9). Viranomaisnäytteenoton rehueriä (kaikki valvontalinjat), joihin liittyi yksi tai useampi säädöstenvastaisuus ja seuraamus oli v. 2022 90 kpl (v. 2021 107 kpl, v. 2020 110 kpl, v. 2019 131 kpl). Ne edustivat 11,3 % kaikista viranomaisnäytteenoton kohteena olleista 796 rehuerästä (v. 2021 11,2 % v. 2020 11,4 %, v. 2019 10,5 %).

Taulukossa 10 on esitetty todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annetut seuraamukset suhteutettuna viranomaisnäytteiden ja -analyysien määriin. Rehuerille annettuja kirjallisia huomautuksia säädöstenvastaisuuksista suhteessa näytemäärään ja analyysimäärään oli keskimäärin hieman vähemmän kuin edellisellä vuotena. Rehuerille asetettuja kieltoja ja muita valvonnan määräyksiä oli suhteessa näytteisiin hieman enemmän ja puolestaan suhteessa analyysiin vähemmän kuin edellisellä vuonna. Asetettujen kieltojen ja muiden valvonnan määräysten osuuksien kasvu näytemäärään suhteutettuna selittyi pääosin kasviperäisten rehuaineiden tuonnin muutoksilla valvontavuoden aikana.

Taulukko 10. Todettujen säännöstenvastaisuuksien johdosta annetut seuraamukset suhteutettuna viranomaisnäytteiden ja -analyysien määriin

Seuraamus	kpl	%-osuus kaikista näytteistä; yht. 2544 näytettä	%-osuus kaikista analyyseistä; yht. 13594 analyysia
Rehuerille annetut kirjalliset huomautukset (pakkausmerkintähuomautukset 26 kpl ja analyysihuomautukset 115 kpl)	141	5,5	1,0
Rehun valmistus-, tuonti-, markkinointi- tai käyttökielto, ehdollinen / ehdoton	17	0,67	0,13
Rehuerät, joille määrätty muita valvonnan toimenpiteitä (erää ei ole kielletty)	18	0,71	0,13
Yhteensä	176	6,9	1,3

3.3.2.1 Mikrobiologisten vaarojen esiintyminen

Salmonellan suhteen riskialttiiden rehuaineiden tuontieristä (3.maa + EU) 23 kpl osoittautui salmonellaposiiviksi (22 kpl v 2021, 20 kpl v. 2020, 24 kpl v. 2019). Saastuneiden erien määrä oli aiempien vuosien tapaan melko suuri. Keväällä 2022 rehuviljaa tuotiin edellisen kesän huonon sadon vuoksi normaalia enemmän ja salmonellaa todettiin rapsirouhe- ja soijarouhe-erien lisäksi myös viljaerissä. Toimijat hakivat salmonellaa sisältäneille tuontierille käsittelyluvan Ruokavirastosta ja tutkivat erät käsittelyn jälkeen omana laadunvarmistuksenaan. Erät hyväksyttiin käyttöön sen jälkeen, kun ne oli todettu puhtaaksi. Yhteensä salmonellaa sisältäneet erät edustivat 59,5 miljoonaa kiloa rehuaineita, määrä oli korkeahko vuoden 2019 tasolla (36 milj. kg v. 2021, 36 milj. kg v. 2020, 61 milj. kg v. 2019).

Kotimaisessa rehun valmistuksessa elintarviketuotantoeläimille tai lemmikkieläimille tarkoitettuista rehuerissä ei todettu salmonellaa. Lemmikkieläinten raakapakasteista analysoitiin salmonellan lisäksi yleisesti myös enterobakteereita. Enterobakteerien pitoisuuksiin liittyviä raakapakasteiden kieltoja tai markkinoilta poistoja ei tehty, mutta muutamassa tapauksessa pyydettiin selvitystä tai huomautettiin kohonneista, prosessihygieniakriteerin ylittäneistä enterobakteerien pitoisuuksista. Edellä mainittua sivutuotelainsäädännön mukaista prosessihygieniakriteeriä eli enterobakteerien pitoisuuksiin liittyvää raja-arvoa ei suoraan sovelleta valmiisiin markkinoilla oleviin raakaruokiin.

Myös luokan 3 käsitellyistä eläinvalkuaisesta (PAP) ja turkiseläimille tarkoitettuista luokan 2 käsitellyistä sivutuotteista analysoitiin salmonellaa ja enterobakteereita. Tutkituista eristä yhdessä täysrehuerässä turkiseläimille todettiin salmonellaa. Rehuerä kiellettiin sekä

annettiin toimenpidemääräyksiä rehun käsittelyprosessin toimivuuden varmentamiseksi jatkossa. Lisäksi käsitelystä sivutuotteesta tutkittiin GTH-merkkinaineen määrää ja käsitellyistä eläinvalkuaisista puolestaan GTH-merkkiaineen jäämiä. Tutkituissa erissä ei todettu huomautettavaa merkkiaineen pitoisuuksissa ja vastaavasti erissä ei todettu huomautettavaa merkkiaineen jäämien suhteen.

Salmonellaa todettiin neljässä markkinavalvontanäytteessä. Kolmessa tapauksessa kyseessä oli käsitelty eläinperäinen sivutuote eli koirille tarkoitetut makupalat / purulelut ja yhdessä tapauksessa ulkolinnuille myytävät pähkinät. Näiden erin markkinointi kiellettiin ja erät vedettiin pois markkinoilta. Markkinavalvannon näytteissä todettiin salmonellaa enemmän kuin edellisenä vuonna.

3.3.2.2 Kielletty eläinvalkuainen

Ruokavirasto tutki Suomeen tuodut, elintarviketuotantoeläimille tarkoitetut kalajauhoerät mikroskoipimalla maaeläinperäisen aineksen varalta. Erissä ei todettu huomautettavaa.

Valmistuksen valvonnan näytteenotoissa tutkituista rehueristä ei todettu kiellettyä maaeläinperäistä ainesta eikä kiellettyä kalajauhon esiintymistä kohde-eläimen rehussa.

Tilavalvonnan näytteenotossa tutkituista rehueristä ei todettu kiellettyä eläinvalkuaista. Tilavalvonnan osalta ks. tarkemmin kappale 3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta).

3.3.2.3 Kasviperäiset epäpuhtaudet, aitous ja tuhohyönteiset

Muutamassa markkinoilta otetussa linnunsiemennäytteessä todettiin hukkakauraa ja tuholaisia ja yhdessä auringonkukkaerässä kasvitieteellinen puhtaus oli alle 95 %; poikkeamien määrä vastasi tyypillistä valvontavuotta. Rehujen valmistuksen yhteydessä otetuista näytteistä ei todettu poikkeamia. Tilavalvonnan osalta ks. tarkemmin kappale 3.1 Alkutuotannon toimijat (tilavalvonta).

3.3.2.4 Kemialliset haitalliset ja kielletyt aineet

Ruokavirastossa hyödynnettiin laajamittaisesti käytössä olevia multimenetelmiä, joilla on mahdollista samanaikaisesti tutkia useita eri alkuaineita / yhdisteitä. Rehuissa ei todettu säännöstenvastaisia pitoisuuksia mykotoksiineja, raskasmetalleja, melamiinia ja muita tyyppiyhdisteitä, GTH-merkkiainetta, dioksiineja- ja PCB-yhdisteitä ja PFAS-yhdisteitä. Lisäksi rehuissa ei todettu säädöstenvastaisuuksia liittyen rehujen muuntoegenisyyteen.

Yhdessä kotimaassa valmistetussa luomurehussa todettiin korrenvahvisteina käytettävien kasvinsuojeluaineiden klormekvatin ja mepikvatin jäämiä. Selvitysten mukaan erän valmistukseen käytetyissä luomuraaka-aineissa ja niiden luomuun soveltuvuudessa ei todettu huomautettavaa. Tehtaan selvityksen mukaan pieni määrä tavanomaista rehua oli päässyt sekoittumaan luomurehuerää rehun kuljettimen puutteellisen puhdistumisen

johdosta. Rehun valmistuserälle annettiin markkinoille saattamiskielto ja käyttökielto luomurehuna sekä ko. rehun valmistuserä määrättiin takaisinvedettäväksi tiloilta luomutuotantoon soveltumattomana rehuna. Rehualan toimijalle asetettiin selvitys- ja toimenpidemääräyksiä kasvinsuojeluaineiden jäämien saamiseksi hallintaan tuotantoprosessissaan.

Yhdessä kotimaassa valmistetussa broilerin loppukasvatusrehussa todettiin monensiiinin jäämiä yli sallitun enimmäismäärän. Rehuerä kiellettiin ja määrättiin takaisinvedettäväksi. Rehualan toimijalle asetettiin selvitys- ja toimenpidemääräyksiä. Rehualan toimija teki tuotantoprosessissaan välittömiä korjaavia toimenpiteitä sekä suoritti tapauksen johdosta omavalvonnassaan kokkidiostaattien jäämätestauksen. Toimijan omavalvonnan jäämätestauksessa ja Ruokaviraston seurantanäytteenotossa todettiin enää pieniä pitoisuuksia jäämiä, jotka olivat alle jäämien sallitun enimmäismäärän ei-kohderehussa.

Yhdessä markkinavalvonnan näytteessä (naudanlihasuikaleet koirille) todettiin lääkeainejäämä. Kyseessä oli elintarviketuotantoeläimille sallitun lääkeaineen sulfadiatsiinin jäämä/jäämätaso, joka ylitti elintarvikelihalle annetun enimmäispitoisuuden. Erälle annettiin markkinointikielto, erä poistettiin myynnistä ja analyysitulokset saatettiin tiedoksi valvontaviranomaiselle ko. rehun valmistusmaassa.

Lisäksi rehujen maahantuonnin asiakirjavalvonnassa todettiin koirille tarkoitetussa täydennysrehussa sibyliiniä ja S-adenosyyliimetioniinia. Ko. ainesosia ei ole EU:ssa hyväksytty käytettäväksi rehussa rehun lisäaineena ja erälle annettiin tuontikielto rehuna.

Munivien kanojen rehuista ja kalajauhusta määritettiin dioksiinien, PCB- ja PFAS-yhdisteiden pitoisuuksia liittyen vuoden 2021 elintarvikkeiden monitoroinnissa osassa luomukananmunia todettuihin kohonneisiin PFAS-yhdisteiden pitoisuuksiin. Tehtyjen rehuselvitysten ja analyysitulosten perusteella ilmeni, että luonnonkalasta valmistetun kalajauhon käytöllä munivien kanojen rehustuksessa luomutuotannossa oli yhteys PFAS-yhdisteiden pitoisuuksiin kananmunissa. Ruokavirasto informoi rehualan toimijoita ja kananmunantuottajia luonnonkalasta valmistetun kalajauhon käyttöön liittyvästä PFAS-yhdisteiden jäämien riskistä sekä ohjeisti, että jatkossa luonnonkalasta valmistetun kalajauhon määrää luomutuotannossa on merkittävästi vähennettävä. Lisäksi luomutuotannossa on pyrittävä käyttämään sellaisia kalajauhoeria, joissa PFAS-yhdisteiden pitoisuudet ovat mahdollisimman pieniä, ja saatava käyttöön korvaavia rehuaineita.

Lääkerehujen valmistus elintarviketuotantoeläimille oli toimintavuonna vähäistä. Lääkerehujä valmistettiin ainoastaan kaloille. Lääkerehua valmistavan toimijan lääkerehun valmistusta ja jäämien hallintaa tarkastettiin valvontavuoden aikana osana rehuhygieniasetuksen mukaista laitostarkastusta. Turkiseläimille valmistetun lääkerehun määrä laski huomattavasti edellisvuodesta ollen 1,1 milj. kg vuonna 2022 (v. 2021 1,7 milj. kg). Vuosien 2018–2022 aikana turkiseläinten lääkerehujen valmistus on vähentynyt merkittävästi. Valmistusmäärä oli vuonna 2022 enää neljännes vuoden 2018 määrästä. Samalla ajanjaksolla myös turkiseläinten rehujen kokonaisvalmistusmäärä on vähentynyt merkittävästi. Tarkemmat tiedot lääkerehujen valmistuksesta julkaistaan [Ruokaviraston nettisivuilla](#).

3.3.2.5 Rehujen muuntogeenisyyden valvonta

Kotimaisessa valmistuksessa tai markkinoilta/tuonnin yhteydessä otetuissa viranomaisnäytteissä ei todettu EU:ssa hyväksymättömiä muuntogeenisiä organismeja. Näytteistä ei todettu sellaisia pitoisuuksia hyväksytyjä muuntogeenisiä aineksia, jotka olisivat edellyttäneet rehun merkitsemistä muuntogeeniseksi rehuksi.

3.3.2.6 Elintarvikkeita ja rehuja koskeva, eurooppalainen nopea hälytysjärjestelmä (RASFF) ja hallinnollista avunantoa koskeva järjestelmä (AAC)

Suomi teki yhteensä yksitoista rehuja koskevaa ilmoitusta RASFF-hälytysjärjestelmässä (v. 2021 9 kpl, v. 2020 11 kpl, v. 2019 15 kpl). Ilmoitukset liittyivät rehuraaka-aineiden tuontivalvonnassa todettuun salmonellaan. RASFF- ja AAC- ilmoitusten kautta saatiin myös tietoja yleisesti rehuihin liittyvistä laatueroista. Muutamassa tapauksessa ko. erä oli jaeltu myös Suomeen ja näissä tapauksissa rehujaosto oli yhteydessä ko. rehun tuojiin/välittäjiin sen varmistamiseksi, että toimijat olivat tietoisia asiasta ja toteuttivat tarvittaessa erän takaisinvedon. Tapaukset liittyivät esiseoksessa todettuun etyleenioksiidiin, linnunsiementen epäpuhtauksiin, ei- hyväksytyin väriainetta sisältävään häkkilintujen rehuun ja vitamiiniylityksiin koiran rehussa. Lisäksi AAC:n kautta saadun palautteen vuoksi puututtiin kahden suomalaisen valmistajan markkinointiväittämiin netissä ja yhtä toimijaa pyydettiin korjaamaan sisämarkkinasiirtoihin liittyvän kaupallisen asiakirjan tietoja.

3.3.3 Korjaavat toimenpiteet

Rehuerälle voidaan antaa kielto, toimenpidemääräys, huomautus tai kehoitus / seuraamus. Näytteissä todettujen säännöstenvastaisuuksien ja seuraamusten tarkemmat kuvaukset ovat kohdassa 3.4.2 ja taulukoissa 8, 9 ja 10.

Rehusta todettu haitallisten / kiellettyjen aineiden säädöstenvastainen pitoisuus tai muu vakava poikkeama johtaa yleensä rehuerän tuonti-, valmistus-, käyttö- tai markkinoille saattamiskieltoon. Kielto voi olla ehdollinen, kun toimijan on mahdollista poistaa laatuero esimerkiksi rehun käsittelyllä, tai ehdoton, jolloin rehulle annetaan hävitysmääräys tai tuontitilanteessa erä voidaan vaihtoehtoisesti palauttaa lähtömaahan. Haitallisten aineiden toteaminen johtaa pääsääntöisesti rehuerän kieltoon silloin, kun niiden määrä ylittää lainsäädännössä annetun enimmäispitoisuuden.

Rehuerän laimentaminen on kiellettyä. Jos rehussa on todettu poikkeama esim. ravintoaineissa ja/tai pakkausmerkinnöissä, se johtaa ensin kirjalliseen huomautukseen ja kehoitukseen korjaavista toimenpiteistä. Toistuvat huomautukset tai vakavat poikkeamat / puutteellisuudet voivat johtaa rehuerän tai rehun valmistuksen kieltoon. Rehualan toimija voidaan asettaa myös tehostettuun valvontaan, jolloin viranomaisvalvontaa lisätään ja näytteenottofrekvenssiä tihennetään, jos on todettu merkittäviä poikkeamia esimerkiksi

liittymisen hygieniaan, kokkidiostaattien jäämiin tai maksimi-/minimimäärän omaavien rehun lisäaineiden pitoisuuksiin.

4 SÄÄNNÖSTENMUKAISUUDEN VARMISTAMINEN

4.1 Toimijoiden säännösten tuntemus

Tehtyjen valvontatoimien lisäksi rehuvalvonta julkaisi Ruokaviraston nettisivuilla toimintavuoden aikana 11 rehuihin liittyvää ajankohtaisuutista. Lisäksi nettisivuille laadittiin ”Usein kysytyä rehuista” – osio. Rehuvalvonnan nettisivuja, ohjeita ja lomakkeita päivitettiin tarpeen mukaan. Ruokaviraston nettisivut uudistetaan kokonaan, minkä johdosta myös rehuihin liittyvät sivut muuttuvat. Muutokset aloitettiin valvontavuoden aikana ja ne saadaan valmiiksi vuonna 2023.

Mielenkiintoa oli edelleen hyönteisten käyttöön rehuna ja siten valkuaisomavaraisuuden lisäämiseen. Hyönteisten rehukäyttöä ja siihen liittyvää lainsäädäntöä käsiteltiin opetus- ja tutkimuslaitosten sekä toimijoiden kanssa. Rehuaineista toimijoita kiinnostivat myös erityisesti mikrolevät ja yksisoluvalkuainen. Rehun lisäainekiinnostus kohdistui erityisesti märehtijöiden ruuansulatuskanavassa syntyvän metaanin vähentämiseen.

Eläinlääketieteen opiskelijoita koulutettiin sivutuotteiden rehukäyttöön liittyvistä asioista ympäristöhygienian kurssin yhteydessä pidetyllä luennolla.

Rehujaosto luennoi koirien raakaruokaohjaajakoulutuksessa raakaruokiin liittyvästä lainsäädännöstä kaksi kertaa vuoden aikana. Kyseessä oli maksullinen luento.

Ruokavirasto vastasi toimintavuoden aikana noin 200:aan rehulainsäädäntöön liittyvään rehukyselyt -virkasähköpostilaatikkoon saapuneeseen kysymykseen ja palautteeseen. Viesteistä 37 % liittyi lemmikki- ja luonnonlintujen rehuihin. Lisäksi toimijoilta tuli ilmoituksia rehuilmoitukset -postilaatikkoon erityisesti omavalvonnassa todettuun salmonellaan sekä rekisteröinteihin ja toiminnan muutoksiin liittyen. Luomurehujä koskeviin kysymyksiin vastattiin luomurehujä -postilaatikon ja Pikantti-sivuston kautta. Tuontiin liittyviä kysymyksiä ja toimintaa käsiteltiin toimijoiden kanssa rehutuonti -postilaatikossa. Vientitodistuksia ja niihin liittyviä kysymyksiä käsiteltiin rehuvientitodistukset –postilaatikossa. Tavoitteena on vastata toimijoilta ja kuluttajilta tuleviin kyselyihin 1-2 työpäivän kuluessa. Yhteiskäytössä olevien sähköpostilaatikoiden lisäksi kysymyksiä tulee päivittäin rehujaoston henkilöstön henkilökohtaisiin sähköposteihin ja puhelimitse. Myös näihin kysymyksiin vastattiin niin nopeasti kuin mahdollista.

Uusille rehualan toimijoille lähetettävä rekisteröinnin vahvistuskirje uudistettiin valvontavuoden aikana. Vahvistuskirjeeseen lisättiin tietoa rehualan toimijaa koskevista keskeisimmistä vaatimuksista, jotta tietoisuutta rehualan toiminnan edellytyksistä saataisiin lisättyä.

4.2 Valvontakäytännöt

Ruokavirasto edisti valvönnän yhdenmukaisuutta valvontaohjeiden päiivittämisen ja laatimisen sekä tiedottamisen, kouluttamisen ja kysymyksiin vastaamisen avulla. Lisäksi rehujasto teki vuoden aikana 28 twiittiä (@Rehufeed). Twiitit sisälsivät kulloinkin ajankohtaista tietoa mm. rehujen laatu- ja merkintävaatimuksista, markkinoinnista sekä valvonnasta. Lisäksi twiitattiin uudelleen muiden twiittejä.

Rehuvälvöntää tekevät ylitarkastajat osallistuivat useisiin BTSF-koulutuksiin (Better Training For Safer Food). Koulutuksia järjestettiin sekä etänä että paikan päällä. TSE/ABP -kursseille osallistui kolme rehujastolaista. Feed Hygiene Rules and HACCP Auditing -kurssein kävi kaksi ja BTSF Animal Nutrition – Course 1: EU Legislation on Feed niin ikään kaksi rehujastolaista.

BTSF-kurssien lisäksi jaostosta osallistuttiin maataloustieteen päiiville, lihateknologiien jatkokoulutuspäiiville, eläinlääkäripäiiville, ETT ry:n järjestämään salmonellasaneerauskoulutukseen, EFSA:n tieteellisen arviön tulkintaan liittyvään koulutukseen sekä rehulaiheiseen seminaariin. Lisäksi yksi ylitarkastaja suoritti Leanmaster -tutkinnon ja toinen aloitti johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinnon suorittamisen. Rehuvälvöntäviranomaisten NordicBaltic -kokousta ei järjestetty.

Valtuutetuille tarkastajille, luomurehutarkastajille ja ELY-keskusten rehutarkastajille järjestettiin kullekin omat koulutuspäiivät. Lisäksi osallistuttiin ELY-keskusten peltovalvönnan tarkastajien koulutuspäiivään. ELYlle järjestettiin vuoden aikana neljä rehujen tilävalvönnan ajankohtaispalaveria ja yksi markkinävalvönnan tilaisuus. Lisäksi ELYlle järjestettiin ehdollisuuteen liittyvää koulutusta. Kaikki koulutukset toteutettiin etäyhteyksin.

Rehujasto osallistui toimintavuoden aikana lukuisiin eri työryhmiin, kuten tuonti, laboratorioala, luomu, etämyynti, täydentävät ehdot, eläimistä saatavat sivutuotteet, laaja lihatiimi, kansallinen seleeniseuranta, biosidit ja ELY-ohjaus.

5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

5.1. Komission suorittamat auditoinnit

Rehuvälvöntään kohdistui toimintavuonna yksi komission auditointi, joka liittyi aikaisemmilta auditoinneilta auki jääneiden suositusten tilanteen läpikäymiseen. Auditointi tehtiin etänä. Rehuvälvönnän osalta auditoinnilla käytiin läpi vuoden 2020 rehuhygieniä-auditoinnin suositusten johdosta toteutettujen toimenpiteiden tilanne liittyen ennalta ilmoitettaviin ja ilmoittamattomiin tarkastuksiin sekä toimijoiden HACCP-järjestelmien tarkastamiseen. Komissio totesi toimenpiteiden olleen riittäviä ja suositukset saatiin suljetuiksi.

5.2 Muut auditoinnit

Arviointi- ja ohjauskäyntejä (AJO) tehtiin kaksi. Toinen kohdistui valtuutetun tarkastajan tuontinäytteenottoon ja toinen valtuutetun luomurehutarkastajan tekemään tarkastukseen. Kummallakaan arviointi- ja ohjauskäynnillä ei todettu poikkeamia valtuutetun tarkastajan toiminnassa.

5.3 Tarkastajien koulutuksesta antamat palautteet

Valtuutettujen tarkastajien koulutukseen osallistui 12 valtuutettua tarkastajaa ja 13 ruokavirastolaista (muuta kuin rehujaostolaista). Palautetta antoi 12 osallistujaa. Palautteen perusteella kokonaiskeskiarvo oli 4,1 (asteikolla 1-5, jossa 1=huonoin ja 5=paras). Parhaat arviot annettiin kouluttajien asiantuntemuksesta ja käytännön järjestelyistä (molemmissa ka 4,42). Alhaisimmat arviot annettiin arvioitaessa sitä, vastasiko koulutus oppimistarvetta ja paransiko koulutus taitoja (molemmissa ka 3,67). Tähän vaikuttanee se, että suurin osa valtuutetuista tarkastajista ja koulutukseen osallistuneista ruokavirastolaisista ovat tehneet työtään pitkään ja monen koulutettavan asian suhteen kyse on tietojen vuosipäivityksestä: käydään läpi menneen valvontavuoden tuloksia ja toteumaa sekä uuden valvontavuoden suunnitelmia ja tavoitteita.

Rehualan alkutuotannon toimijoiden valvontaa ja markkina- ja valvontaa tekevien ELY-tarkastajien koulutuksesta saatiin palautetta 22 koulutukseen osallistuneelta (77 ilmoittautunutta yhteensä). Kaikki osallistuneet eivät olleet ilmoittautuneet koulutukseen etukäteen. Saadun numeerisen palautteen keskiarvo oli 4,43 (22 palautetta) asteikolla 1-5. Kouluttajien osaamista pidettiin hyvänä, ja erityisesti valvonnoissa tarkastettavien ja uusien sekä muuttuneiden asioiden esilletuonti sai kiitosta. Kehittämisehdotuksena toivottiin syventävää tietoa rehualvontaan liittyvistä erityisaiheista ja koulutusten tallentamista.

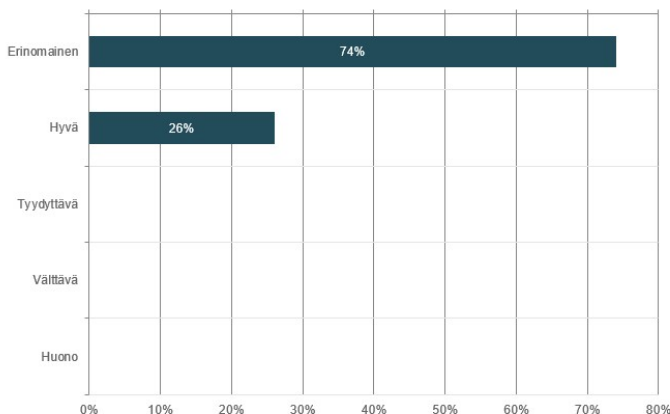
5.4 Asiakaspalautteet

Laitostarkastuksista kerätään jatkuvasti palautetta rehualan toimijoilta. Palautteita saatiin 20 kpl, mikä on hieman vähemmän kuin edellisellä vuonna. Rehujaoston henkilöstö ja valtuutetut tarkastajat tekivät yhteensä 82 tarkastusta, joten palautetta saatiin 24:stä prosentista tarkastuksista. Palautteista 17 koski Ruokaviraston henkilöstön tekemiä tarkastuksia ja kaksi valtuutettujen tarkastajien tekemiä tarkastuksia. **Kaikki palautteen antajat kokivat, että tarkastuksesta oli hyötyä toiminnalle.** Yksi palautteen antaja arvioi tarkastuksen tyydyttäväksi, muut joko erinomaiseksi tai hyväksi. Tarkastajan ammattitaito arvioitiin kaikissa palautteissa joko erinomaiseksi tai hyväksi. Avoimessa palautteessa kiiteltiin yhteistyötä, asiantuntemusta, käytännönläheistä otetta, toimialan tuntemusta, hyviä vuorovaikutustaitoja, hyvää palvelua ja toimintaa kehittävää otetta. Nettisivujen kuvattiin kehittyneen parempaan suuntaan ja palautteen mukaan niiden kautta löytää hyödyllistä tietoa. Myös ajantasainen lainsäädäntö on palautteen mukaan hyvin löydettävissä. Kehittävässä palautteessa toivottiin nettisivuille enemmän ajankohtaisnostoja ja päivityksiä. Lisäksi toivottiin Ruokaviraston eri substanssilainsäädäntöihin liittyvien

rekisterien yhdistämistä. Tarkastuksiin liittyvä palaute saatiin yhtä lukuun ottamatta sähköisesti webropol -lomakkeella.

2. Tarkastajan ammattitaito

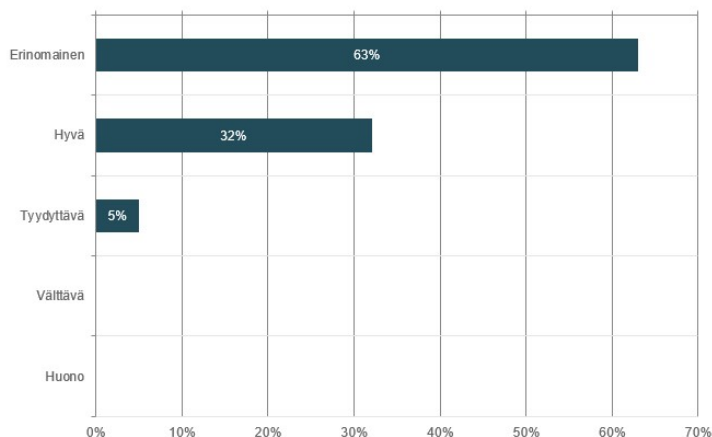
Vastaajien määrä: 19

Kuva 1. Tarkastajan ammattitaidosta saatu palaute, sähköisesti annettu palaute.

4. Arvioi tarkastusta kokonaisuutena. Minkä arvosanan antaisit?

Vastaajien määrä: 19

Kuva 2. Arvio tarkastuksesta kokonaisuutena, sähköisesti annettu palaute.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Ruokavirasto vastaa rehuvälvönnän toimeenpanoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Kemiallisen elintarviketurvallisuuden yksikön (KETU) rehujaoistossa oli käytettävissä toimintavuonna rehuvälvöntään yhteensä noin 11 htv:tta. Ruokavirasto käyttää apunaan valtuuttamiaan ja kouluttamiaan tarkastajia sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) tarkastajia. Valtuutettujen tarkastajien resursseja arvioidaan käytetyn noin 5,5 htv:tta (sisältäen rehuvälvönnän näytteenotto- ja tarkastustehtäviä, pl. luomurehutarastukset). ELY-keskusten tarkastajien resursseja käytettiin noin 1,4 htv:tta

rehujen markkina-, tila- ja tuotantoeläinten rehuja myyvien vähittäiskauppojen valvonnassa. Markkinavalvontaa tehtiin viidessä teema-ELYssä.

Tarkastajien rehuista ottamat viranomaisnäytteet analysoidaan Ruokavirastossa tai tietyissä tapauksissa Ruokaviraston hyväksymissä / nimeämässä laboratorioissa. Ruokaviraston rehulain mukaan hyväksymiä laboratorioita salmonellan määrittämiseen rehuista on viisi, joissa tutkitaan tuontirehuista salmonellaa. Lisäksi yhdeksällä rehualan toimijoiden omavalvontalaboratoriolla on Ruokaviraston hyväksyntä salmonellan tutkimiseksi lakisäätöisistä omavalvontanäytteistä. Kemialliset määritykset ja muut mikrobiologiset tutkimukset tehdään pääsääntöisesti Ruokaviraston tutkimuslaboratoriossa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos tutkimuslaboratorio tekee puolestaan rehujen viranomaisnäytteiden dioksiini- ja PCB-yhdisteiden sekä PFAS-yhdisteiden määritykset.

Rehervalvonnan virat olivat lähes täysimääräisesti täytettyinä valvontavuoden aikana, minkä seurauksena valvontasuunnitelman mukainen valvonta pystyttiin toteuttamaan käytännössä täysimääräisesti, vaikka vuoden varrella tuli eteen myös useita ennakoimattomia erityistilanteita. Viranomaisvalvonnassa ja toimijoiden omavalvonnassa todetut salmonellat työllistivät jaostoa, tosin paria edellistä vuotta vähemmän. Salmonellatilanteiden hoitaminen priorisoituu korkealle jaoston toiminnassa ja jos tapauksia on valvontavuoden aikana paljon, se vaikuttaa suunnitellun valvonnan toteutumiseen. PFAS-yhdisteiden esiintymiseen rehuissa liittyvä selvitystyö oli valvontavuoden erityispiirre ja vei hyvin paljon työaika, jaostossa yhteensä noin 50 henkilötyöpäivää. Työ kuitenkin kannatti ja rehualan toimijoiden kanssa pystyttiin keskustelemaan yhdisteiden esiintymisen syistä, seurauksista ja vaikutuskeinoista ennen elintarvikelainsäädännön muutosten voimaantuloa.

Sähköisen asioinnin kehittämiseen käytettiin merkittävästi resursseja. SALLI-hanke on Ruokaviraston Elintarvikeketju- ja laboratorio- ja tutkimuslinjan yhteinen sähköisen asioinnin kehittämiseen liittyvä hanke, johon rehujaosto osallistuu. SALLI-hankkeessa kehitetään rehervalvonnan sähköisen asioinnin palveluja, kuten vuosi-ilmoitustietojen kirjaaminen toimijan toimesta suoraan sähköiseen palveluun, rehualan alkutuotannon toimijoiden sähköinen rekisteröityminen ja asiointi, todisteellinen tiedoksianto sekä hyväksymishakemusten sähköistäminen. Myös tuotevalvonnan näytteenottopöytäkirjan sähköistäminen on hankkeen työllistämällä. Edellä mainituista SALLI-hankkeen alaprojekteista rehujaostoa työllisti erityisesti rehualan toimijoiden vuosi-ilmoitusten sähköistäminen. Lisäksi rehujaosto osallistui omalta osaltaan sähköisen näytteenottopöytäkirjan edistämiseen. SALLI-hankkeelle kirjattiin valvontavuoden aikana rehujaoston työaika yhteensä 64 henkilötyöpäivää.

SALLI-hankkeen lisäksi panostettiin Qlik -raportointityökalun kehittämiseen sekä käytössä olevien järjestelmien ylläpito- ja kehittämistyöhön. Qlikin rehervalvontasovelluksen kehittämistä jatkettiin analyysitulosten käsittelystä ja raportoinnista laitosvalvonnan tietojen käsittelyyn ja raportointiin. Sähköisen asioinnin ja raportoinnin kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvä resurssitarve on jatkuvassa kasvussa. SALLI-hankkeeseen käytettyjen henkilötyöpäivien lisäksi muuhun tietojärjestelmien ylläpito- ja kehitystyöhön käytettiin valvontavuoden aikana 32 henkilötyöpäivää.

Ruokaviraston nettisivut ja samalla myös rehusivut uudistetaan kokonaan. Rehusivujen uuden sivuranteen kehittäminen ja sisällönmuokkaaminen vaati paljon työaikaa. Uudistuksessa päästiin pitkälle, valmista tulee rehusivujen osalta vuoden 2023 aikana.

7 MUUTOKSET SEURAAVAN VUODEN VALVONTAAN

Rehualan toimijoihin kohdistuvat laitostarkastukset toteutetaan ELMO-tietojärjestelmässä luodun riskiperusteisen suunnitelman avulla. Jos rehua valmistetaan vain omaan käyttöön, toiminta on pakkaamista tai toiminta on erittäin pienimuotoista, jätetään tällaiset kohteet jatkossakin tarkastusten ulkopuolelle. Suunnitellut laitostarkastukset toteutuivat, joten rästejä ei jäänyt. Seuraavan valvontavuoden tarkastuskäynneistä noin 30 % tehdään ennalta ilmoittamatta. Käytäntö aloitettiin komission auditoinnilta vuonna 2020 saadun suosituksen seurauksena ja tämän valvontavuoden aikana saadut kokemukset olivat hyviä. Ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia tehdään jatkossakin niitä varten laaditun, hieman suppeamman tarkastuskertomuslomakkeen avulla. Ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia tekee sekä jaoston henkilöstö että valtuutetut tarkastajat.

Rehujen viranomaisnäytteiden määrä säilyy edellisen vuoden tasolla. Näytteenottoa kohdennetaan siten, että rehunäytteistä on mahdollista tutkia mahdollisimman laajasti erityisesti kemiallisia haitallisia ja kiellettyjä aineita. Kemiallisten multimenetelmien käyttö valvonnassa lisää yksittäisestä rehunäytteestä tehtävien analyysien määrää. Rehualvonnin yksittäiselle näytteelle tekemä riskiperusteinen analyysien määrittely on rehujen tuotevalvonnassa siten ensiarvoisen tärkeää. Tämä tuotevalvonnin riskiperusteinen kohdentaminen lisää osaltaan rehujen valvonnin vaikuttavuutta.

Uuden CAP-ohjelmakauden (EU:n yhteinen maatalouspolitiikka, CAP27) myötä täydentävien ehtojen valvonta muuttuu ehdollisuudeksi, ja siinä yhteydessä vaatimukset muuttuvat hiukan myös rehualvonnin osalta. Esimerkiksi TSE-asetus poistuu ehdollisuuden vaatimuksista, joten kielletyn käsitellyn eläinvalkuaisen (PAP) käyttöä eläinten ruokinnassa maataloilla ei enää valvota ehdollisuuden yhteydessä. TSE-asetuksen mukainen valvonta kuitenkin jatkuu edelleen rehujen substanssivalvonnassa.

Ruokaviraston nettisivujen kokonaisuudistus ja samalla myös rehusivujen uudistustyö saadaan valmiiksi tulevan vuoden aikana. Tämä vaatii vielä merkittävää panostusta sisällöntuotantoon ja muokkaamiseen. Tavoitteena on saada sivurakenteesta asiakaslähtöisempi ja sisällöstä helpommin hahmotettava ja informatiivisempi.

Elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaan ja etäkaupan valvontaan panostetaan Ruokavirastossa, mikä näkyy myös rehujaoston toiminnassa. Rehujaostossa petoksellista toimintaa ja harhaanjohtamista pyritään ehkäisemään ja tunnistamaan sekä tuotevalvonnassa että toimijoiden valvonnassa. Rehualvonta tekee jatkossakin yhteistyötä mm. Tullin ja elintarvikevalvonnin kanssa. Etämarkkinoinnin valvonnassa valvontaa tullaan resurssien puitteissa kohdentamaan erityisesti hevosten ja lemmikkieläinten rehujen

markkinointiväittämiin. Valvontaa kohdennetaan kotimaisten rekisteröityjen rehualan toimijoiden internetsivustoihin. Valvonnan kohdentaminen internetsivustoihin mahdollistaa suurempien kokonaisuuksien ja useampien tuotteiden valvomisen samalla kerralla, mutta rajallisista resursseista johtuen samalla joudutaan vähentämään markkinavalvonnan yksittäisiin tuotteisiin kohdistuvaa näytteenottoa ja analysointia.

Sähköisen asiointin kehittämiseen panostetaan merkittävästi myös tulevina vuosina (ks. kohta 6 Valvonnan resurssit). Tavoitteena on toiminnan tehostaminen pitkällä aikavälillä. SALLI-hanke kestää useamman vuoden ja jakautuu erilaisiin osaprojekteihin. Rehujaostoa koskevista osaprojekteista vuonna 2023 priorisoidaan vuosi-ilmoitusten sähköistämisen loppuunsaattaminen. Myös sähköisen näytelähteen kehittämiseen osallistutaan rehunäytteiden näkökulmasta. Muiden rehervalvonnan osaprojektien edistyminen on kiinni hankkeen kokonaisresursseista. Rehuvälvonta on omalta osaltaan mukana myös luomuvälvonnan sähköisen tarkastuslomakkeen (Luova) sekä hinnastojärjestelmän kehittämisessä.

Ruokavirasto jatkaa Qlik -raportointityökalun kehittämistä. Vuoden 2022 aikana kehitettiin rehunäytteiden analyysitulosten hakutoimintoa. Tämän osan jatkokehityksen tavoitteena on julkaista rehujen tuotevälvonnan analyysituloraportti tulevaisuudessa avoimen tiedon portaalissa sekä hyödyntää raportointityökalua erilaisten yhteenvetojen tuottamisessa EU:lle ja MMM:lle. Kehitystyötä jatketaan tältä osin tulevana vuonna. Rehunäytteiden tutkimustulokset vaikuttavat tuotevälvonnan kohdentamisen lisäksi myös tarkastusten suunnitteluun ja toimeenpanoon. Vuonna 2022 rehuvälvontasovellusta kehitettiin myös Elmo-tietojärjestelmään tallennettavien laitostarkastustietojen käsittelyn osiolla. Sovelluksen em. osuus helpottaa laitostarkastuksiin liittyvien tietojen etsimistä, käsittelyä ja raportointia sekä parantaa tallennettujen tietojen hyödynnettävyyttä. Qlikiä hyödynnettiin merkittävästi myös tämän raportin tekemisessä. Qlikin kehitystyö liittyy keskeisesti tiedolla johtamiseen ja Elmoon tallennettavan tiedon tehokkaampaan hyödyntämiseen. Kehitystyö vaatii usean jaostolaisen panostusta myös seuraavien välvontavuosien aikana.

Rehulain kokonaisuudistus toi välvonnalle mahdollisuuden käyttää uusia työkaluja. Näitä ovat mahdollisuus toimijaa koskevaan veloitteidenhoitoselvitykseen sekä toimivalta määrätä seuraamusmaksuja ja sulkea internet-sivuja. Harmaan talouden selvitysyksikön (HTSY) kanssa otetaan käyttöön rehulain 18 §:n mukaiset menettelyt veloitteidenhoitoselvitysten tilaamiseksi ja rehualan toimijan luotettavuuden selvittämiseksi. Veloitteidenhoitoselvitysten hyödyntämistä osana riskiperusteista välvontaa pilotoidaan seuraavan vuoden aikana.